

ODDZIAŁ III.

N° 695/III.

OPERACJA "WILNO" II - 1-SZA FAZA.

(DEFENZYWA NA ODCINKU I. ARMJI
WZDŁUŻ LINJI KOLEJOWEJ POŁOCK
MOŁODECZNO - OD DNIA 14/V. DO DN.
27/V. WŁĄCZENIE)

D O

NACZELNEGO DOWODZTWA

ODDZIAŁ III.

R A P O R T B O J O W Y .

I. SYTUACJA I. ARMJI ZA CZAS 31/III. DO 13/V. 1920 WŁĄCZENIE.

W myśl rozkazu Naczelnego Dowództwa N°1940/I. D-twa I. Armji przemianowane z D-twa Frontu Pemskiego, objął w dniu 31/III. 1920 Gen. Ppor. MAJEWSKI (Meldunek do Nacz. Dow. za tut. N°10/III. z dnia 31/III 1920 - załącznik N°1)

Tak D-ca Armji Gen. MAJEWSKI i Szef Sztabu Pplk. MIENIEWSKI, jeszcze w czasie wyjazdu na front, celem objęcia dowództwa I. Armji byli poinformowani, że objęta odcinek frontu Litewsko - Białoruskiego, gdzie stała:

1. Dyw. lit. Biał. - formacja młoda, samorzutnie zorganizowana na froncie, zmęczona przeszłorocznymi walkami od pierwszej chwili jej powstania, niedostatecznie upecona i najniższej uzbrojenia.

8. Dyw. p., której bitność bojowa nie oceniano wyseko, zaś 3. Dyw. p. Leg. i 1. Brygada Jazdy stały jeszcze na froncie Litewskim i miały być ściągnięte dopiero po zawarciu pomyslniej umowy z Litwami.

Ce do samego odcinka, przedstawiał się on jako położony na uboczu - opuszczony z powodu trudnych środków komunikacyjnych, przyczem dzięki zbliżającej się akcji na Ukrainie odcinkowi tego znaczenia. mu nie przypisywane, jako terenowi wielkich wydarzeń. Dale się to przedewszystkiem namacalnie odczuć przy uwzględnianiu zaspokajania materialnych potrzeb I. Armji.

B.

A.

RAPORT O OBJECIU D-TWA 1. ARMJI.

Raport o objeciu D-twa 1. Armji zostal wyslany w dniu 7/IV.1920 do Nacz. Dow. za N°105/III-zalacznik N)2 .

W sprawach operacyjnych meldowane dyslokacje na odcinku 1. Armji w dniu objecia D-twa dnia 31/III godz. 18-ej, a mianowicie :

- 1) 1. Dyw. L.B. od jez. DOMOSZERICKOJE do felw. KROLEWIEC okolo 70 km.
- 2) 8. Dyw. p. od felw. KROLEWIEC do USMENY (na peludn. od DRISSY) - okolo 140 km/
- 3) 3. Dyw. Leg. stala w rejenie od DZWINY do jez. OSWEJA i po zluzowaniu przez Dyw. Letewska przeszla do rejeny DRUJA-MAISCHELI-jez. DRISSA - KRASLAWKA .
- 4) 1. Dyw. p. Leg. w rejenie DYNABURGA otrzymala rozkaz przejscia do BARRANOWICZ.
- 5) 1. Br. Jazdy (z ktorej 11. p. Ul. stal w rejenie 1. Armji w LUZKASH i 7. p. Ul. w rejenie DYNABURGA)

O 1. Dyw. Lit. Bial. meldowane : " z jednostek podleglych D-twa 1. Dyw. L. B. znajduje sie w najgerszym stanie tak pod wzgledem ilosciowym (okolo 4000 bagn.) jak i pod wzgledem fizycznym: ludzie sa nader przecieczeni kilke miesiecznym bez przerwy trwajacym przebywaniem w stycznosci z przeciwnikiem i D-twa Armji ma zamiar w najblizszej przyszlosci wycofac dywizje te do rezerwy, azeby ja przeszkolisc oraz uzupelnic nowymi ludzmi.

Brak jednak jednostek bojowych odpowiednich steji na przeszkodzie zluzowania 1. Dyw. Lit. Bial. gdz 3. Dyw. p. Leg., po zluzowaniu przez Letyszow zostala wstrzymana na prawym brzegu DZWINY , a 17. Dyw. p. jeszcze nie weszla w sklad Armji."

Stan liczebny (zalacznik N°3) przedstawial sie dnia 1/IV 1920 nastepujace :

1. Dyw. L.B.:	281	eficerow	i	7656	zel.
8. Dyw. p.	397	"		14937	"
Ogolem	678	"		22613	"

W tym stan bojowy :

1. Dyw. L.B.:	134	eficerow	i	43863	bagnetow
8. Dyw. p.	158	"		6073	"
Ogolem	292	"		9936	"

W dalszym ciągu raport ten wymienia cały szereg braków w sprawach technicznych, kolejowych, w intendenturze, służby łączności oraz w służbach sanitarnej i weterynaryjnej.

Tak jak już zresztą dało się wyczuć w D-twie frontu Lit. Biał., 1. Armja obejmowała uproszczony odcinek frontu, pozbawiony komunikacji i zarazem środków technicznych, tylnych urządzeń, których przy podziale Kwatermistrzostwa D-twa frontu Lit. Biał. 1. Armja nie strzymała w należytą jej rolę.

Wreszcie D-two 1. Armji, wobec braku pomieszczeń i kwater w GLEBOKIEM, musiało włożyć wiele środków i pracy, ażeby przybłądnąć w krótkim czasie cały personel sztabowy mógł rozpocząć normalną pracę.

B.

DEJALAJNOSC D-TWA 1. ARMJI .

Po objęciu odcinka, D-two 1. Armji w pierwszym rzędzie uważało za swoje zadanie :

- 1.) podniesie jej sprawności bojowej, a mianowicie przez :
 - a) najszybsze osiągnięcie i ugrupowanie należnych 1. Armji rezerw ;
 - b) uzupełnienie sposobu obrony na odcinku 1. Armji w myśl wytycznych Nacz. Dow. i rezbudowa techniczna pozycji ;
 - c) uperzadkowanie i wyposażenie urządzeń tylnych, które wykazywały nadzwyczajne braki ;
 - d) stworzenie sprzyjającej sieci dewezowej kolejowej, t.j. ukoniecznienie przezszywania teru na normalny, budowa ramp na głównej magistrali i rezbudowa kolejek pelowych PARAFJANOWO-LEPEL oraz najszybsze uperzadkowanie kolejki wąskotorowej, jako pomocniczej linii dewezowej : KROLEWSZCZYŻNA-GLEBOKIE-NOWO SWIECIANY.

D-two Armji bezustannie meldowało Nacz. Dow. o tych niedomaganiach i potrzebach, których zaspokojenie było pilną i konieczną potrzebą, ażeby 1. Armja postawiła na wysokości koniecznej sprawności bojowej

2.) Wzmoczenie wywiadu na odcinku 1. Armji.

3.) Przy tem wszystkim, mając na oku możliwość akcji zaczepnej z naszej strony, D-two 1. Armji wszczęło przygotowania i poczyniło odpowiednie zarządzenia .

Ad 1 a):

Sprawa najszybszego osiągnięcia rezerw na odcinek 1. Armji.

W dniu 31/III 1920, z chwilą objęcia D-twa nad odcinkiem 1.

Armji, ciągnąc się na przestrzeni przeszło 200 km., obsada oddziałów była nieproporcjonalnie do tak długiego frontu nadzwyczaj słaba i pozbawiona wszelkich rezerw piechoty (średnio 50 baga. na km.).

Mianowicie: obsada frontu stanowiły jedynie dwie dywizje piechoty: 1. Dyw. Lit. Biał. i 8. Dyw. p., a w rezerwie Armji stał w miejscowości LUZKI tylko 11. p. Ul. z 1. Bryg. Jazdy.

Wycofanie XX. Brygady piechoty a mianowicie 29. p. p. i 30. p. p. 10. Dyw. p. w myśl rozkazu Nacz. Dew. N° 2119/III z dnia 21/III 1920 z odcinka 1. Armji jeszcze bardziej osłabiło ten front.

Rozkazem Nacz. Dew. N° 2119/III z dnia 22/III 1920 i rozk. Dew. Lit. Biał. frontu za N° 8112/III z dnia 29/III 1920, po zlikwidowaniu Grupy Gen. RYDZA-SMIGLEGO, D-twa 1. Armji miało przejąć:

1) most w DRUJI i prom w DRYSSIE; 2) 3. Dyw. p. Leg., w miarę lutowania przez wojska Letewskie, miała być przerzucona na południe od DZWINY jako rezerwa 1. Armji; 3) 23. p. p. wycofano ze składu 3. Dyw. p. Leg. i pozostawiono dla obsady cytadeli w DYNABURGU pod rozkazami 7. Armji; 4) 7. p. Ul. miał mieć kwaterę na nieszczęsne i stał w rejonie DYNABURGA do czasu wyleczenia kwater; 5) 1. Bryg. Jazdy miała być przesunięta do rejonu POGOSTU dla udzielenia w razie potrzeby szybkiej pomocy Letyszom.

Jednakże Letysze odwołali zawarcie układu polsko-letewskiego, wobec czego Nacz. Dew. za N° 2377/III z dnia 1/IV 1920 zawiadomili D-twa 1. Armji, że zarządził wstrzymanie przerzucenia 3. Dyw. p. Leg., a wraz z oddziałami 1. Dyw. p. Leg. zatrzymuje D-twa Gen. SMIGLY, podlegające Nacz. Dew. przez D-twa 1. Armji.

Po zawarciu nowej lokalnej umowy przez D-twa Grupy Gen. SMIGLEGO z Nacz. Dew. wojsk Letewskich, D-twa Gr. Gen. SMIGLEGO rozwiązały się z dniem 12/IV 1920 a od tego dnia 3. Dyw. p. Leg. przeszła bezpośrednio do składu 1. Armji z wyjątkiem 23. p. p., który pozostał nadal jako garnizon cytadeli w DYNABURGU, podlegając bezpośrednio D-twu 7. Armji. 7. p. Ul. z rejonu DYNABURGA miał przejść do rejonu POGOSTU (D-twa Gr. Gen. Pper. SMIGLEGO N° 10208/III rozkaz sp. N° 60). Załącznik N° 4 - Sprawa wycofania z frontu Letewskiego na odcinek 1. Armji 7. p. Ul. i 3. Dyw. p. Leg.

Zgodnie z rozkazem Op. L. 1. D-twa 1. Armji, 3. Dyw. p. Leg., po ukończeniu budowy mostu pontonowego w DRUJI w dniu 20/IV 1920 przeprowadziła się przez DZWINE.

otrzymała ona, jako rezerwa 1. Armji, rejon rozlokowania wzdłuż linii kolejowej, który odpowiadał meridianowi podprowadzenia tych rezerw przez BŁAGINA na LEPKIE, na południe od jez. SŁO w centrum pozycji Armji i w kierunku GWINY na wypadek zagrożenia od połnocy z miejscami: FLISSA, rzeka SOŚZA, PARBŁOJ CZARCE-GNIEZDZIŁOWO, KRYPULĘ, rzeka WŁOKA, WEREBJE, STANISŁAWCZ, rzeka SERNWOCZ, jez. WESZNIĄ, PODGAJ i FLISSA.

W dniu 26/IV 7.p.p.Leg. zajął swej rejon w okolicy FLISSY w dniu 27/IV o godz. 8-ej rano 8.p.p.Leg., 9.p.p.Leg. i 3. Bryg. Art. Fel. przemaszerowały przez GLEBOKIE udając się do swoich rejonów rozlokowania. W tym czasie i 7.p.Uł. przeszedł marszem z rejonu DYNABURGA do rejonu BOGOSTU, również 11.p.Uł. z resztą oddziałów 1. Bryg. Jazdy do tegoż rejonu, z zamiarem użycia na północ, w celu ewentualnego wspomoczenia Łetyszew przez most nad DRUJĄ, lewe skrzydło 3. Dyw. p. w kierunku BŁAGINY na DRYSSIE i DAISSA, tak również w kierunku przez ZIABKI (załącznik N° 5 - przejsie 3. Dyw. p. Leg. i 7.p.Uł. do rejonu 1. Armji)

Wobec jednak niepewnej sytuacji, co do zawarcia umowy z Łetyszami Nacz. Dow. jeszcze dnia 2/IV za N° 2434/III wydał dyspozycje następującej treści:

" D-twa 1. Armji przeprowadza w porozumieniu z D-twem 17. Dyw. p. plan jaknajszybszego przetrzucenia tej dywizji z jej obecnego rejonu do rezerwy 1. Armji w okolicy GLEBOKIEGO."

Plan taki D-twa 1. Armji natychmiast opracowała i przelała do wiadomości D-twa 17. Dyw. p. za N° 150/III dnia 9/IV, jednocześnie zaś D-ca 1. Armji Gen. Ppor. MAJEWSKI, wobec zwłoki przetransportowaniu 3. Dyw. p. Leg. i ze względu na przeczerzenie 1. Dyw. Lit. Biał. i konieczność dekompletowania jej, w dniu 10/IV za N° 114/III zwrócił się do Nacz. Dow. z prośbą oddania do dyspozycji 1. Armji 17. Dyw. p. (załącznik N° 6 sprawa przetransportowania 17. Dyw. p. z rejonu WILEJKA-MOLODECZNO-LIDA, jako rezerwy 1. Armji)

Z tego zestawienia faktów widzimy, że dopiero w końcu kwietnia przybyła 3. Dyw. p. Leg. bez jednego 23 p.p., który pozostał dla obsady cytadeli w DYNABURGU pod rozkazami 7. Armji, tu jednocześnie przybył 7.p.Uł. do rejonu LUZKI.

Wszystkie prośby D-twa 1. Armji do Nacz. Dow. oddania do rozporządzenia D-twa 1. Armji 17. Dyw. p., stojącej w rejonie WILEJKA-MOLODECZNO-LIDA pozostały bez rezultatu, dzięki czemu w chwili ofensywy bolszewickiej i przez użycie 3. Dyw. p. Leg. i 1. Bryg. Jazdy, D-twa 1. Armji pozostało bez żadnych rezerw piechoty.

Z drugiej strony Nacz. Dew. za N° 5130/III z dnia 10/V zawiadomiła Depesa tu D-twa Armji ze, na wypadek zaczepnego wystąpienia Litwinów na całym froncie 7. Armji w razie potrzeby na specjalną prośbę D-twa 7. Armji skierowuje osobnym rozkazem Bryg. 17. Dyw. p. stojąca w LIDZIA i 1. Bryg. Jazdy t. j. 7. i 11. p. Ul. do dyspozycji D-twa 7. Armji, celem wzmacnienia odcinka ORANY-OLKIENIKI względnie Grupy Turmonckiej. Wykonanie tego rozkazu jeszcze bardziej osłabiłoby wartość bojową przypuszczalnych rezerw mających być oddanymi do dyspozycji D-twa 1. Armji.

3a 1 b)

Obrona na odcinku 1. Armji.

W chwili obejmowania D-twa 1. Armji obrona na odcinku 1. Dyw. L. B. i 8. Dyw. p. przygotowana była w myśl dotychczas wydanych rozkazów D-twa Frontu Lit. Biał. D-twa Grupy Operacyjnej Gen. MOKLIZECKIEGO z dnia 9/XI. 1920 za N° 1108/III, D-twa 1. Dyw. Lit. Biał. z dnia 13/XII 1919 za N° 2473 /III i D-twa Gr. Op. Gen. RZADKOWSKIEGO z dnia 5/III 1920 za N° 168/Inz. które uzupełnione zostały rozkazem Nacz. Dew. N° 1230/III z dnia 21/III 1920, podane w odpiśle do wykonania dywizjem, w sposóbie obrony przez system węzłów obronnych, a po ostatecznym nadejściu 3. Dyw. p. Leg. i rozlokowaniu rezerw D-twa Armji jeszcze raz w tej sprawie ujęte w specjalnym rozkazie, za N° 316/III z dnia 30/IV 1920.

W raporcie do Nacz. Dew. z dnia 14/IV za N° 161/III wskazany był stan umocnień na odcinku 1. Armji, które zastate D-twa:

1) Dotychczas roboty fertyfikacyjne wykonywane były tylko w 1-ym pasie obrony. Pas ten dzielił się: na odcinku 1. Dyw. Lit. Biał. na 3 linje obrony (1 a, 1 b, 1 c), na odcinku zaś 8. Dyw. p. na 2-e linje (1 a i 1 b). Linje 1 a i 1 b 1. Dyw. L. B. łączyły się około jez. WORON z linją 1 a na odcinku 8. Dyw. p., zaś 1 c odcinka 1. Dyw. L. B. łączyła się z 1 b odcinka 8. Dyw. p.

Linja 1 a składała się z rzędu umocnionych placówek, budowanych na przodce, pod naciskiem nieprzyjaciela, zimą.

Linja 1 b na odcinku 1. Dyw. Lit. Biał. była tylko projektowana.

Linja 1 c na odcinku 1. Dyw. Lit. Biał. i 1 b na odcinku 8. Dyw. p. (linja PYSENO-USEACZ) przedstawiała ciągłą linję zagrodzeń drutu kolczastego, 3-y rzędy pali i flankujących się nawzajem eksepów; w bardziej ważnych punktach pobudowane stanowiska dla k.m. i schrony.

2) Drugi pas obronny był tylko projektowany na prawym brzegu rzeki BEREZYNY od wsi KALNIK przez wieś CZERNICE i lewym brzegiem rzeki AUTY. Żadnych robót fertyfikacyjnych nie wykonano, poza tylko na-

łych przyczekow mostowych, wybudowanych w czasie walk w październiku 1919 r. w m. BEREZYNA i m. MOSCISZCZE na rzece BEREZYNA.

D-twe 1 Armji w ślad i w łączności z rozkazem Nacz. Dew. N°1230/III "Wytyczne dla obrony Frontu Wschodniego" wydało własny "Plan Obrony" za N°316/III z dnia 30/IV 1920 do wykonania.

Roboty saperские miały być prowadzone intensywnie i wyłącznie w 1-szym pasie obronnym w celu budowy weslew obronnych i punktów oporu, zaś w 2-gim pasie obronnym miały być budowane po ukończeniu robót w 1-szym pasie.

Jako typ weslew obronnych w 1-szym pasie obrony były w większości już wykonane wezły obrony LEPEL i POLSWIZ.

W kwietniu prawie wszystkie formacje saperские i techniczne musiały być użyte na naprawę dróg i mostów w rejonie Armji, albowiem drogi były prawie nie do użycia, co zagrażało dowoz i zapatrzenie do linii frontu oraz na zbudowanie najbardziej niezbędnych urządzeń. W tymże czasie Nacz. Dew. zabralo od 1 Armji 3 kompanje saperские, została więc minimalna ilość sił technicznych dla wykonania weslew obrony, pomimo całej intensywności pracy, które na odcinku 1 Armji, w chwili rozpoczęcia ofensywy bolszewickiej w dniu 14/V 1920, nie mogły być jeszcze wykonane i dostatecznie rozbudowane.

(Załącznik N°7 plan obrony na odcinku 1 Armji za N°316/III z dnia 30/IV 1920)

Ad 1 e :

Doprowadzenie tyłów polegało na tym, że D-twe Armji zarządziło podciągnięcie bliżej linii frontu urzędów gospodarczych, szpitali i. t. p. i dokładało wszelkich starań sprowadzenia, przyznanych D-twu 1 Armji zakładów i urzędów, oraz urządzenia kompletnie nie funkcjonujące D.O.B. MOLODECZNO, które zostały rzucone bez personelu i wyposażenia.

D-twe 1 Armji zwracało się wielokrotnymi depeszami w debitych słowach do Nacz. Dew. D-ca Armji sam osobiście zwracał się do odpowiednich Szefów M.S. Wojsk i Nacz. Dew. o uwzględnienie potrzeb 1 Armji. Szef Sztabu Armji pplk. NIEMIEWSKI, odkomenderowany na kurs w centrum artyleryjskim, który został zaniechany, osobiście u wszystkich odpowiednich Szefów i Referentów Nacz. Dew. nalegał na jak najszybsze załatwienie potrzeb 1 Armji.

Zasadniczymi odpowiedziami na wszystkie nalegania D-twa 1 Armji ze strony Nacz. Dew. było, że operacje na Ukrainie przede wszystkim stoją

na przeciwwypadkow i dopiero poza tym wszystkim może być 1. Armja uwzględniona. Wobec tego 1. Armja ^{a/} postawiona była na własną samopomoc.

Ad 1 a :

Stan kolejnictwa przy objęciu tego odcinka nie odpowiadał koniecznym wymogom. D-two 1. Armji nieustannie nalegało i dopominało się u odnoszonych władz tak, że załączniki na wagę mogłyby być zebrane.

Główna linja kolejowa LIDA-MOLODECZNO-POŁOCK wyposażona była w kompletnie nie dostateczne urządzenie, a mianowicie: stacyjne, kompletny brak ramp, oraz zapasowych torow na stacjach, celem szybszego manewrowania.

W tym celu D-two 1. Armji natychmiast zwróciło się do Dyrekcji Koleji Państwowych w WILNIE i nie mogło się doprosić ściągnięcia nawet Komisji, pomimo nieustannych nalegań, celem ustalenia koniecznych budowli. Celem możliwości użycia pociągów pancernych aż pod POŁOCK, przeszyte z własnej inicjatywy tor od PARYNOWA za co Nacz. Dow. (Szef Kolejnictwa) wyraziło swoje niezadowolone.

O kolejce DOKSZYCE-DEPEL, D-two 1. Armji ^{a/} jeszcze w WRSZAWIE zostało wszędzie porzucane, że jej budowa nie postępuje szybko na przed. Na miejscu sprawdzono, że czołem swym budowa tej kolejki doszła dopiero pod DOKSZYCE, lecz linja była utopiona w bagnie i całe wysiłki w danej chwili trzeba było skierować, ażeby przy najmniej ten kawałek uruchomić. Niemożność szybkiego postępu budowy tej kolejki polegała w organizacji dostawy materiałów. Materiały dostarczało przynajmniej 12 urzędów z 19-tu miejsc.

Kolejka KROLEWSZCZYNA-GLEBORIE-H. SWIECIANY składała się częściowo z toru wąskiego lub też z toru wąskiego pomiędzy torami szerokimi. Chodziło o to, ażeby z H. SWIECIAN ^{do} kła KROLEWSZCZYNY przeciągnąć tor wąski, potem zaś przelozyc wszystkie na tor normalny, co bardzo gorzaco obiecywał użycie przewodniczący Wil. Kol. Pań. LANDSBERG, co jednakowoż nie doszło do skutku.

Ad 2) :

Wzmoczone wywiady na odcinku 1. Armji.

Wywiady były prowadzone przez Oddział II. D-twa 1. Armji, wydzielony ze składu D-twa Frontu Lit. Biał., a ich uzupełnianie odbywało się przez wywiady lotnicze.

Ce de lotnictwa, D-two 1. Armji postawione było w następującej sytuacji:

Pomimo nieustannych nalegań do połowy kwietnia, D-two 1. Armji nie mogło się doprosić Nacz. Dow. o przysłanie Szefa Lotnictwa Armji.

(Załącznik N°8)

Z przydzielonych eskadr, eskadra 4. została jeszcze przez D-two Frontu Lit. Biał. zadrygowana w dniu 5/IV do ORECHOWNA, co nie odpowiadało intencjom D-twa 1. Armji. Eskadry 11. i 580. przybyły z TORUNIA dopiero około 20-go kwietnia.

W powodu braku Szefa Lotnictwa, który by porocznie urządził miejsce relokowania eskadr, eskadry te w ślad za pierwszą wyruszyły do ORECHOWNA.

Po dniu przybycia tak eskadr jak i Szefa Lotnictwa, D-two Armji wszczęło i zarządziło prowadzenie najbardziej intensywnych wywiadow w sołdaj łączności z pracami II. Oddziału.

W ślad za rozkazem Nacz. Dow. N°2378/III z dnia 12/IV 1920, D-two 1. Armji wydało rozkaz operacyjny N°2 z N°209/III z dnia 19/IV i dyspozycje z N°220/III do 1. Grupy Lotniczej z następującymi zadaniami :

- 1) Rearrucenie odczw destarczonych przez Oddział II.
- 2) Wywiad szeregowej traktów, stacji wylądowych i linii kolejowych
- 3) Bombardowanie zgrupowań rezerw, stacji wylądowych, kolejowych i lotnisk.

Z załączonych raportów o dokonanych lotach bojowych widac, że zadania te zostały wykonane w zupełności. (Załącznik N°10)

W ciągu kwietnia przez rejon XV. Armji bolszewickiej, stojącej naprzeciwko odcinka 1. Armji, przeszły ku południowi 5., 51., część 55. i 29. Dyw. Sow. W końcu kwietnia zaczęły przesuwać z odcinka frontu lotewskiego do rejonu POLOCK 5. Dyw. Sow.

Przybyłe z innych frontów oddziały bolszewickie były koncentrowane w rejonie WILIA, BIEBERKOWICZE i CZASZNIKI.

W czasie od dnia 5/V do dnia 13/V 1920 nieprzyjaciół przesunął ku frontowi rezerwy z rejonów st. KRUPKI (kolej ORSZA-BORYBOW) 29. Dyw. p., OBOLCY-KOCHANOWO-37. Bryg. i oddział 5. Dyw. p., WIEBSK 4. i 56. Dyw. p. i kolej. NEWEL-POLOCK-6. Dyw. p. Sow.

Równocześnie przed atakiem bolszewicy podciągnęli bliżej artylerię i wysunęli czołowe oddziały.

Przed ofensywą bolszewicy utworzyli dwie grupy :

- 1) Grupa Południowa w składzie : 53., 4., 11. i 5. Dyw. p. oraz 15. Dyw. Jazdy.
- 2) Grupa Południowa w składzie : 5., 29., 56. oraz 37. Bryg. 13. Dyw. p. Sow.

O powyższej koncentracji sił bolszewickich naprzeciwko odcinka 1. Armji było natychmiast powiadomione Nacz. Dow. - raporty wywiadowe Oddziału II. D-twa 1. Armji od N°37 z dnia 6/V do N°43 A z dnia 12/V 1920.

PIŁSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PIŁSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PIŁSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

(Załącznik N°9-raport Oddziału II.D-twa 1.Armji za N°902/II W "Ofensywa Bolszewicka 14/V 1920").

Wobec tych wiadomości, już w czasie rozpoczęcia nowej akcji (JOZEF) na WOLYNIU i PODOLEU, na odcinkach 4.i 1.Armji po uwzględnieniu powyższego zasilenia bolszewickiego frontu tak jak to oceniano D-two 1.Armji, Nacz. Dow. w Łepeszy za N°2960/III z dnia 20/VI 1920 wydało następującą swoją ocenę sytuacji, że :

1) Nieprzyjaciół może uderzyć dla odciążenia swojej 12.Armji na południowy odcinek 1.Armji albo na 4.Armję ;

2) Jako możliwy kierunek rozwinięcia się akcji nieprzyjacielskiej na 1.Armję wskazuje się szosa BOCZEJKOWO-LEPEL z tem, że bezpośrednie uderzenie na LEPEL może wyjść z rejonu CZASZENIKI-WCŁOSOWICZE ;

3) Bardziej prawdopodobne jest uderzenie nieprzyjaciela w oparciu o linje kolejowa ORSZA-BORYSOW na BORYSOW ;

4) Ostatecznie zaś może nieprzyjaciół odnowić swoje ataki w kierunku na KALENKOWICZE.

Wobec takich możliwości Nacz.Dow.nakazało 1.i 4.Armji podniesioną czujność na swoich ewentualnie zagrożonych odcinkach, uzyskanie ciągłego kontaktu z nieprzyjaciółem podtrzymywane częstymi wypadami, które najlepiej poinformuje o jego ugrupowaniu i dalszych zamiarach.

" W zakresie 1.Armji odpowiada obecne ugrupowanie 3.Dyw.p.Leg.jako rezerwy dla ubezpieczenia frontu tej Armji."

Ograniczona z rozkazu Wódza Naczelnego działalność wypadowa do mniejszych rozmiarów ażeby usunąć przemeczenie wśród żołnierzy (Nacz.Dow. N°2450/III, z dnia 6/IV 1920), wobec ostatniej dyspozycji Nacz.Dow., zostało przez tutejsze D-two 1.Armji wydane odnośne zarządzenie za N°295/III dnia 27/IV oraz oprócz dotychczas bezustannie prowadzonych, jeszcze wzmożony wypady, specjalny wypad przez :

1) 1.Dyw.L.B.na KAMIEN i BOCZEJKOWO

2) 8.Dyw.p.na BIEŁOJE-NIEMIEROWO przy równoczesnych wypadach silnych patroli na całej linji frontu.

Eskaadra Lotnicza miała współdziałać i popierać akcje wypadowe, bombardując BIESZENKOWICZE i ULIE (Rozkaz Operacyjny D-twa 1.Armji N°363/III z dnia 4/V oraz załącznik do tego rozkazu-dyspozycja Szefa Lotnictwa 1.Armji z dnia 5/V).

W myśl tej dyspozycji dnia 8 maja został dokonany wypad kombinowany siłami 1.Dyw.L.B.i 8.Dyw.p.w sile 2 i pół baonów i 2 szwadronów na Ka-

MIEN-i BIEŁOJE-NIEMIROWO z równoczesną działalnością patroli przez DEWINY i w kierunku na WOCOSOWICZE ze współdziałaniem lotników Cel: rozbiście sił nieprzyjacielskich w przedpolu, wywiad sytuacji nieprzyjacielskiej bombardowanie ULLI i BIESZENKOWICZ.

Naznaczone cele zostały osiągnięte: 2aBaony Wilenskiego p.p., pod D-ctwem Mjra BOBIATYNSKIEGO wzięły KAMEN i rozbiły tam nieprzyjaciela. Następnie jednak bolszewicy zasileni rezerwami i wsparci ogniem artylerji stojacej pod KAMENIEM, jak również ogniem licznych k.m., przeszli do kontrataku na nasze skrzydła. Jazda w akcji udziału nie brała, nie mogąc się poruszać z powodu zepsutych dróg i zerwanych mostów. Drogi po stronie nieprzyjaciela ^{p/} psute przekopane, zalane zasiekami, drutem i innymi przeszkodami możliwymi do przebycia tylko dla pęchoty.

Oddziały 8.Dyw.p. osiągnęły NIEMIROWO-BIEŁOJE-KRASNOJE-GLIBOCZKA, gdzie zdobyte 4 k.m., 16 Jencow, woz amunicyjny, karabiny, kancelarje 9.Komp/470.p.p. i wielka ilość maszek gazowych.

Na odcinku DEWINY oddziały 36.p.p. i 21.p.p. przeprowadziły i wzięły jencow z 490.p.p. i 425.p.p.

Według zeznań jencow i dezertersow 470.p.p. wziętych pod BIEŁOJE, bolszewicy dnia 9-go lub 10-go maja mieli rozpocząć ofensywę.

Wywiady lotnicze w tym dniu stwierdziły, że na trasce BIESZENKOWICZ-KAMEN i SIENNO-BIESZENKOWICZ zauważone ruchy mogły oznaczać podciąganie nawet głębokich rezerw w mniemaniu, że nasza ofensywa się rozpoczęła.

Rezultaty powyższego wypadu, zeznań jencow i dokonanych wywiadów lotniczych, były umieszczane w meldunkach sytuacyjnych do Nacz.Dow. (Od N°39 do 43 z dnia 9/V do dnia 13/V 1920)

Te fakty wywoływały wrazenie ze strony nieprzyjaciela, w obawie naszej ofensywy, zachowuje się defensywnie.

(Zalacznik N°10)

Reasumując powyższą działalność D-ctwa 1.Armji, które od początku miało za zadanie obudzić z zimowego letargu najbardziej wysunięty na północ odcinek Wschodniego Frontu oraz przez sciągnięcie i ugrupowanie należnych 1.Armji rezerw, rozbudowę techniczną pozycji i uzupełnienie sposobu obrony, uporządkowanie i wyposażenie urządzeń tyłowych, które wykazywały nadzwyczajne braki, stworzenie sprężystej sieci dowozowej kolejowej i przez przeprowadzenie wzmożonych wywiadów, nadać jej oddziałom więcej

gotowości bojowej do letniego okresu walki ruchowej obronnej i zaczepnej.

Wszystkie te zasadnicze zarządzenia były powzięte przez D-two 1. Armji należało to tylko wykonać, brak jednak wystarczającego zasilenia tego odcinka przez należne jej rezerwy nie pozwoliło poczynić odpowiedniego przegrupowania i przygotowania, zapewniającego trwałość powodzenia przy najbardziej silnych, przeważającej sile natarcia nieprzyjaciela, które to ugrupowanie D-two 1. Armji planowało, jako wsunięcie 3. Dyw. p. Leg. w odcinek WOROŃ-USZACZ, przyczem 3. dywizja mogły wydzielic większe rezerwy, a 1. Dyw. p. pozostawałby w rejonie wzdłuż kolei PODSWILJE-PARAFJANOWO-DOKSZYCE i 1. Bryg. Jazdy w rejonie POPOSTU. To miało być w myśl planu pierwszemu ugrupowaniem do sytuacji wyjściowej dla ofensywy.

Również zarządzenia techniczne i wyposażenie Armji nie mogło stanożyć na należytym stopniu pomimo usilnych i intensywnych prac, gdyż należało to nie od D-twa Armji, lecz od dostarczenia przez Nacz. Dow.

Ad 3) :

Przygotowanie oddziałów 1. Armji do walki ruchomej

Licząc się z przyszłymi operacjami, D-two 1. Armji przygotowało plan ofensywy na linje ORŁA-WBIEBSK, który D-ćm Armji przedstawił NACZELNEMU WODZOWI w czasie konferencji z D-ćmami 4. Armji Gen. Broni SZEPYCKIM i 1. Armji Gen. Por. MAJEWSKIM w MOŁODOCZYNIE dnia 20/IV b.r. oraz został przesłany do Nacz. Dow.

W myśl otrzymanych od NACZELNEGO WODZA wytycznych, D-two 1. Armji wydało do podległych oddziałów " P l a n O p e r a c y j n y N°341/III z dnia 1/V 1920, zgodnie z którym oddziały poczyniły odnośne przygotowania (Załącznik N°11-plan ofensywy na odcinka 1. Armji)

Rozkazy Nacz. Dow. N°3575/I w sprawie reorganizacji artylerji do walki ruchowej i N°3581/I o uruchomieniu dywizji piechoty i brygad jazdy, zostały przez tut. D-two 1. Armji załatwione za N°6372/I i N°181/III z dnia 17/IV b.r. w sprawie :

1) zredukowanie stanu artylerji do 2/3 i uzupełnienie go na koszt 1/3, obowiązkowe wystawienie Kolumn amunicyjnych, zmniejszając w pierwszym rzędzie tabory dyonowe,

2) oraz uruchomienie oddziałów przez pozostawienie na miejscach postoju D-twa kłobnego bagażu a to w tym celu, ażeby tabor dywizyjny lub pu-

kowy przede wszystkim był przeznaczony dla uzupełnienia oddziałów w żywność i amunicję.

(Załącznik N°12)

D-ty 1. Armji zwróciło się do Nacz. Dow. za N°266/III z dnia 25/IV b.r. z propozycją utworzenia bazy łodzi motorowych w DRYSSIE i używania ich na DEWINIE w celu utrzymania łączności, na wypadek akcji zaczepnej, przy ewentualnym współdziałaniu Łotyszów. Nacz. Dow. Wojsk Lotewskich wyraziło swoją zgodę, o czym zostało zawiadomione Nacz. Dow. dnia 6/V b.r. za N°338/III, jednakże w tej sprawie nie otrzymało żadnej odpowiedzi.

(Załącznik N°13)

C.

ORDRE DE BATAILLE

D-ty 1. Armji, oddziałów 2. Armji, urzędzeń i zakład w wyłowych z dnia 15/IV 1920. Załącznik N°14.

D.

DYZLOKACJA ODDZIAŁÓW

podległych D-ty 1. Armji za czas od 31/III do 13/V 1920 (Załącznik N°15)

II. SYNTETYCZNY OPIS PRZEBIEGU OPERACJI OD DNIA 14/V DO DNIA 27/V 1920 WŁĄCZ.

A.

OGÓLNE POŁOŻENIE NA ODCINKU 1. ARMJI DNIA 13/V 1920

1.) 1-sza linja frontu.

Dnia 13/V, wieczorem 1. Armja zajmowała następujący odcinek bojowy: 1. Dyw. lit. Biał. od jez. DOMOSZERICKOJE - jez. PLAWLJA - kanał - jez. BIERESZCZE - szluzy KOKLY - jez. DOLGOJE - BOL. POLSWIZ (włącz. dla II. Bryg.) - ZALESJE - jez. BOROWNO - SANKI - jez. WORON (włącz. dla I. Bryg.) ; 8. Dyw. p. jez. WORON (wył.) - jez. DZWONY - GOMAJEL - TURONLJA (dla XV. Bryg. włącz.) , dalej wzdłuż rzeki DEWINY, DZISNA do USMENY pod DRYSSA (dla XVI. Bryg. włącz.)

W skład 8. Dyw. p. wchodziły XV. i XVI. Bryg. p. z m. postoja BOBYNICZY i BYKOWSZCZYNA - D-ty 8. Dyw. na stacji ZIABKI ; w skład 1. Dyw. L. B. wchodziły I. i II. Bryg. z m. postoja PYSZNO i OSIECISZCZE - D-ty 1. Dyw. w m. MIE DOŁCE.

2.) Ordre de bataille i stany liczebne.

3. Dyw. p. liczyła : 12 baonów , 16 komp. k. m. , 7 bat. 3. pap i 3 bat. 3. pap i dyon konnych strzelców ; 1. Dyw. L. B. : 11 baonów , 7 komp. k. m. , 6 bat. 1. pap , dyon konnych strzelców. Stan liczebny 8. Dyw. p. stan ogólny 387 of. i 14047 zel. w tym stan bojowy 185 of. , 6885 zel. p. , 193 z. kaw. , 194 z. K. M. ; 1. Dyw. L. B. stan ogólny : 300 of. i 9398 zel. w tym stan bojowy : 137 of. , 4413 zel. p. , 359 z. kaw. , 87 zel. K. M.

3.) Sytuacja nieprzyjaciela.

Naprzeciw tych dwóch dywizji , po stronie przeciwnika stały następujące dywizje : 6. , 4. , 56. , 53. , 11. , 29. , Dyw. p. sow. i 15. Dyw. Jazdy , które dla akcji po uprzednim uzupełnieniu zostały podzielone na dwie grupy : północna (53. m4. , 11. , 6. i 15. Dyw. jazdy) i południowa (w składzie 6. , 29. , 56. , oraz 37. Bryg. 13-iej Dyw. sow.)

4.) Rezerwy 1. Armji.

1. Armja miała w rezerwie 3. Dyw. p. Leg. , rozlokowana w rejonie PLISSY (7. p. p. Leg.) , POPLISZCZE (9. p. p. Leg.) i BUDSLAWIA (8. p. p. Leg.) , licząca 9 baonów 13 komp. k. m. , 9 bat. 3. pap , 3 bat. 1. pap i dyon konnych strzelców a również część 1. Bryg. Jazdy - 7. i 11. p. Ułanów z dyonem konnej artylerji , rozlokowano w rejonie POGOSTU.

Stan liczebny 3. Dyw. p. Leg. stan ogólny : 321 of. i 1210 zel. p. w tym stan bojowy : 150 of. , 5376 zel. p. 118 z. kaw. i 122 zel. K. M.

B.

OFENZYWA BOLSZEWICKA DNIA 14/V. 1920 r.

1.) Atak na LEPEL I GOMMJEŁ.

Dnia 14/V o godz. 4-iej rano nieprzyjaciel rozpoczął atak na odcinku LEPEL-rzeka ULLA (BOROWNO) i jez. BIERESZCZA i jednocześnie na odcinku GOMMJEŁ. Po ciężkiej walce nieprzyjaciel wtargnął do BOL. POLSWIZ , po walce ulicznej zajął LEPEL , prowadząc jednocześnie ataki do jez. BIERESZCZA. Oddziały 1. Dyw. L. B. wycofują się na linje rzeki JESZY i jez. LEPELSKIEGO. Pomimo ciężkich bojów linji tej utrzymać się nie dało i nieprzyjaciel opanował przejście pomiędzy sluzami i ZABOJENJEM , zajął SZARCE , uderzając równocześnie na PODLOMNE (na połudn. wsch. od WORON). Do godz. 20-iej dnia 14/V. 1. Dyw. L. B. utrzymała linje : na południe od jez. BIERESZCZA bez zmian , jez. BIERESZCZA - jez. OKONA - BIELISZCZE - GARADOK - STAJI zach. brzeg jez. LEPELSKIEGO jez. WORON.

Przeważające siły nieprzyjaciela, znaczna ilość polowej i ciężkiej artylerji, nie daly mozności naszym oddziałom za pomocą kontrataku od GORODKA do STAJI i od JURKOWA STIENNA na *Lepel* odprzeć nieprzyjaciela i zmusily do wycofania się oddziały 1. Dyw. l. B.

z tej linii a na rozkaz D-twa Dyw. stanęły na linii obronnej i c., a miałowicie: *POŁGOSZERICKONIE* *cięcimer* na dawnej linii -BOR-wagorza na wschód od PYSZNA-OSTROW-DZWO-

Ny.

Jednocześnie nieprzyjaciel na odcinku 8. Dyw. p. prowadził silne ataki w rejonie m. GOMMJEŁ i m. USZACZ, które w ciągu całego dnia 14/V. były odparte z *krwawymi stratami* dla nieprzyjaciela. Jednak oddziały 8. Dyw. p. o godz. 19-ej *były zmuszone opuścić GOMMJEŁ i USZACZ tracąc* oddziały w GOMMJEŁU. D-two 8. Dyw. *przeprawiło obsadzenie* 1 b linii, t. j. JOZEFOWO-D... ONY-na zachód od USZACZA *Woronicz i Ustje* USZACKOJE.

2.) Ugrupowanie rezerw 1. Armji

D-two 3. Dyw. p. Leg. otrzymało rozkaz, aby 7. p. p. Leg. z 1 dyonem artylerji przeszedł do rejonu KUBLICZ, 8. i 9. P. P. Leg., dyon konnych strzelców i pozostała artylerja została skierowana przez DOKSZYCE do m. BEREZYNA. 1. Bryg. Jazdy miała skoncentrować w rejonie ZIABKI-LUBKI.

Podciągając rezerwy D-twa Armji, licząc ze 1. Dyw. l. B. utrwala linje 1 c a 8. Dyw. linje 1 b, t. j. te które dywizje zajęły wieczorem dnia 14/V. *poprzą* byciu rezerw, da się nieprzyjaciela odrzucić na dawne *pozycje*.

3.) Stan moralny oddziałów.

Duch w oddziałach bardzo dobry, żołnierze hasi stawiają zacięty opór. D-ca 1. Dyw. l. B. Gen. Ppor. READKOWSKI przez cały dzień był na pozycjach czołowych, kierując *kontratakami* pod STAJAMI.

4.) Taktyka bolszewickowa.

zasadniczo nieprzyjaciel walczy za pomocą zupełnie nowej taktyki - nie są to już luźne bandy bolszewickie, lecz masowe sfanatyzowane lub ujęte w silne karby kolumny, dobrze uzbrojone i zastępowane na zmianę przez coraz to nowe oddziały.

5.) Ocena sytuacji

Z akcji, prowadzonej przez nieprzyjaciela w dniu 14/V. można wywnioskować, że oddziały nieprzyjacielskie prowadzą ogólną silną ofensywę, kierując uderzenia na LEPEL rano, a na USZACZ popołudniu. Kierunek uderzenia nieprzyjaciela: 1) przez LEPEL na BEREZYNE i 2) przez USZACZ na ZIABKI. Szczególniej kierunek północny miał ważne znaczenie polityczne - połączenia się z Litwinami po przerwanie naszego lewego skrzydła.

OFENZYWA BOLSZEWICKA DNIA 15/V.1920.

1.) W nocy z dnia 14 na 15/V dalej trwały ataki nieprzyjacielskie a od świta dnia 15/V rozpoczęły się skoncentrowane ataki wzdłuż traktu USZACZ-SIBLISZCZE i USZACZ-UCHWISZCZE i w kierunku na PYSZNO, również przeprowili się przez DEWINE na zachód od USTJE USZACKOJE ODDEIAŁ bolszewicki, liczący 500 ludzi.

W rejonie PYSZNA 1.Dyw.L.B. odpięra silne ataki, przytem pod OSJE Miński pułk p.wziął około 300 jeńców i k.m.i. rzesne w dużej ilości. W południe nieprzyjaciel zdołał przerwać front 8.Dyw.p. od USZACZA w kierunku SIBLISZCZE-UCHWISZCZE-MATERYNO biorąc ogólny kierunek na północ. Pod naciskiem nieprzyjaciela 8.Dyw.p. zajmuje linje: DEJISNA-BUDRYCA-ORECHOWNA-GARADOK-BOBYNICZY-SIBLISZCZE-KUBLICZE-SOSNOWIEC.

2.) Przebieg walk dnia 15/V.

Nieprzyjaciel atakował zacięcie na całym froncie, rzucając do walki nowe oddziały. Na odcinku 1.Dyw.L.B. od rana nieprzyjaciel atakuje nieustannie z niezwykłą zaciętością, oddziały broniące PYSZNA, ataki skierowane były na OSJE-PUNISZCZY-KIWIŁY-SŁOBODKA-BRUDNIKI-BOR. Wszystkie te ataki bolszewickie zostały odparte a nieprzyjaciel poniósł bardzo znaczne straty w zabitych i rannych. Brawurowy kontratak naszych oddziałów skierowany na ANTONOWE i SŁOBODKĘ (wsch. od PYSZNA) złamał napor nieprzyjaciela zmuszając go do ucieczki. We wszystkich tych walkach oficerowie i szeregowcy 1.Dyw.L.B. wykazali niezwykłą stołosc i odwagę. 1.Bryg. dodano do dyspozycji 2. Szw. Szeregowców Konnych i reszte rezerwy dyw. (1 bryg.) w celu zaryglowania linii SZWIBRSHEN-BARASCHKOWA RUDNJA LAURJEN-OSTROW-KOSSARI. O godz. 20.45 1.Dyw.L.B. z powodu niesłychanie uporczywych ataków nieprzyjaciela w których przyjmowały udział nowe oddziały bolszewickie nakazanej pozycji Dyw. utrzymać nie mogła i za uprzedzenia zgodą D-twa Armji cofnęła się na linje KALNIK rzeka BEREZYNA, m. SŁOBODKA-DJEWLOWKA-GOSPOD.DOM CERNICA.

Na odcinku 8.Dyw.p. główne boje rozgrywały się w ciągu dnia w kierunku ataku nieprzyjacielskiego na BOBYNICZY, GARADOK, KUBLICZY: miejscowości te własne oddziały po ciężkich walkach opuściły. Do wieczera 8.Dyw.p. zajmowała linje SOSNOWIEC-KUBLICZY-SIBLISZCZE-zachód od BOBYNICZY-zach. od GORODKI-wsch. brzeg jez. ZAGARJE-ORECHOWNA-BUDRYCA-DEJISNA. Wobec niemożności utrzymania się na tej linii D-two 8.Dyw.p. zarządziło zajęcie

od linii jez. SZCZCHO, rzeka AUTA-DEISHA, przezem XV. Bryg. wykazała bardzo małą odporność bojową. Pomiedzy I. Dyw. i XV. Bryg. w ten sposób powstała luka dlugosci 20 km., która saryglowano jak wyzej.

3) Zamiar Naczelnego Dowodztwa.

W rozmowie Hughesem D-two Armji zwraca sie do Nacz. Dow. o jaknajszybze nadeslanie rezerw. Nacz. Dow. uwazalo jednak, ze wlasnymi rezerwami mozeb na bylo poprawienie sytuacji i rozkazem za N°5246/III z dn. 15/V. rozkazuje: "nalezy: wszelkich starań, by kontratakami rezerw, znajdujacych sie w wystarczajacej sile odrzucic nieprzyjaciela i zajac ponownie dawne stanowisko!"

4) Spolecz uzycia 17. Dyw. p. jako rezerwy Armji.

Na skutek nieustannego upominania sie przez D-two I. Armji o nadeslanie rezerw Nacz. Dow. rozkazem za N°5239/III z dn. 15/V stawia 17. Dyw. p. do dyspozycji D-twa I. Armji. Hughesem prowadzi sie rozmowa z I Zastepca Szefa S. zt. Gen. o sposobach jej uzycia, przyozem plk. KUBINSKI byl zdania ze Dyw. nalezy wywagonowac na linii kolejowej WILNO-DZWINSK i zapomoca niej rozpoczac kontrataki wzdluz DEWINY. D-two I. Armji bylo znow zdania, ze wprowadzenie rezerw i zasadnicze uderzenie kontratakami powinno byc przeprowadzone wzdluz kolei MGLODZCZNO-POLOCK, i z rejonu BRZEZYNY w rejon WORO-USTRACZA.

Przeocuniecie 17. Dyw. p. w celu wywagonowania na linii WILNO-DZWINSK dalaby w skutkach, ze nim jej akcja dalaby sie odcruc nad DEWINA tymczasem I. Armja bylaby pobita. Wobec tego D-two I. Armji prosilo o podciagniecie jej koleja przez MGLODZCZNO do rejonu DOBSZYCE-PARAFJANOWO-KROLEWSKOCZYNA.

Rozkazem Nacz. Dow. N°5263/III zarzadzono uzywac 17. Dyw. p. w calosci w razie jezeli wlasne rezerwy nie wystarcza do jednolitego kontrataku.

5) Ocena sytuacji.

W dniu 16/V 8. Dyw. p. naporu nieprzyjaciela odeprzec nie potrafilo i odeszla na linje jez. SZO i rzeki AUTY, tymczasem mniej liczna I. Dyw. I. B. w zacietych bojach trzyma rejon PYSZNA, a zapomoca wlasnych kontratakow napor nieprzyjaciela przez nia w wiekszej mierze zostal zlaman. Te dwudniowe krwawe walki jakie stoczyla I. Dyw. I. B. pod STAJAMI i PYSZEM zatrzymaly impet atakow nieprzyjacielskich na przeciaz dni kilku i dzieki uporczywym jej walkom, zostala podsunieta z rezerwy 3. Dyw. p. Leg. oraz oslonila linje kolejowa MGLODZCZNO-KROLEWSKOCZYNA.

Pomniejszona jednak przez XV Bryg. p. 1. Dyw. L. B. naporu nieprzyjacielskiego NA-DRYS wytrzymać nie może i musi odejść w nocy z 15 na 16-go na rzekę BEREZY-
jacie NE.

Dnia 15/V. wieczorem D-two 1. Armji ocenia sytuację z siły naporu i liczby nieprzyjaciela, że przed skoncentrowaniem 17. Dyw. p. 1. Armji nie będzie mogła swoimi siłami przejść do kontrataku. Jako zabezpieczenie dalszej akcji było, że góra BEREZYNE trzymać będzie 1. Dyw. L. B. i 3. Dyw. p. Leg., zaś 8. Dyw. p. stawia najsilniejszy opór na linii rzeki AUTY, 17. Dyw. p. koncentruje się na linii PARAFJANOWO-KRUCHEWOCZYEM. Z tej sytuacji, po skoncentrowaniu 17. Dyw. p., nastąpiłoby uderzenie 17. Dyw. p. wzdłuż toru kolejowego w kierunku na POLOCK, 8. Dyw. p. na lewo od niej, przygotowując się o DEWINE w USTJE USZACKOJE, zaś 3. Dyw. p. Leg. w kierunku na WOHON-
USZACKI przy osłonie prawego skrzydła 3. Dyw. p. Leg. przez 1. Dyw. L. B. (roz-
mowy Hughesowe D-twa 1. Armji z Nacz. Dow.)

Wobec takiej sytuacji, D-two 1. Armji zarządziło możliwie sprysys-
ty sposób podejścia 17. Dyw. p. przy tem by przyspieszyć wylądowanie
zarządzono rozbudowę brakujących wreszcie ramp i niezbędnych mostków
do wylądowania. Na stacjach wylądowych zostali ustanowieni oficerowie
którzy mieli kierować wylądowaniem i skierowywać oddziały do ich rejon-
now koncentracji

3.

AKCJA BOJOWA ZA DZIEŃ 16/V.

1) Rozkazy D-twa 1. Armji

a) Rozkazem Operacyjnym N°5 z dnia 16/V za N°463/III nakazano oddział-
om zająć następującą linię: 1. Dyw. L. B. KALNIK-rzeka BEREZYNA-przyczol-
ek MOSCISZCZE-m. BEREZYNA-DJELJOWKI-folw. CZERNICA LIPOWA (wyl.); 8.
Dyw. p. miała uporządkować swoje oddziały na linii rzeki AUTY i trzymać
odcinek od LIPOWA włącznie BRODAJEZ-SZC-SZLOBODKA-SZCZELKUNY-CZERNIWI-
GE-BOGDINAJA-MORCZY-DZISNA-rzeka DEWINA do USMENY. D-two 8. Dyw. p. miało
ściągnąć do rezerwy do rejonu OSTROM-PODSWILJE grupę ppłk. UDALOWSKIEGO
(utworzona rozkazem za N°444/III dnia 14/V z 7. pp. Leg. i 1. dyonu p. a. p.
która wymaszerowała tegoż dnia do KUBLICZ jako rezerwa Armji, jednakże
została przez 8. Dyw. p. wciągnięta do walki pod KUBLICZAMI)

b) rozkazem Op. N°7 D-twa 1. Armji za N°465/III z dnia 16/V zarządza
prowadzenie wywiadów przez 1. Bryg. Jazdy i XVI. Bryg. p. z rejonu 1) LUZEK
na DRISNE, 2) z LUZEK na GERMANOWICZ, IBERKOWO na DRYSSE 3) przez GEP-

MANOWICZE -DUBEWKA -CZEREZ, DRYSSA i 4) GERMANOWICZE-POGOST-^{PEREBRÓDJE} DRUJA w celu nawiązania łączności z własnymi oddziałami które mają stać (kontakt) racie się utrzymać zajmowane pozycje oraz nawiązać kontakt z nieprzyjacielem.

c) tegoż dnia rozkazem za N°473/III dtwo Armji zarządza, szeszy 1. Bryg Jazdy pobila nieprzyjaciela, który przeprowił się przez DZWIŃ pod DRYSSA, 23 pp. i jedna bateria ^{3.p.a.p.} wyszły dnia 17/V o godz. 5-ej z DYNABURGA na DRUJE i DRYSSA mając za zadanie powstrzymać nieprzyjaciela od pochodu na zachód.

d) Rozkazem Op. N°9 dtwa 1. Armji za N°474/III z dnia 16/V, 17. Dyw. p. p. skoncentrowaniu się w rejonie stacji KROLEWSZCZYŻNA-PARAFJANOWO, ma uderzyć wzdłuż kolei KOLEDECEŃNO-POŁOCK. Czołowe oddziały tej dywizji miały od dnia 17/V zabezpieczyć rejon koncentracji 17. Dyw. p. na linii GLEBOKIE-ALFINOWKI, linja kolejowa i rejon na północny wschód od KROLEWSZCZYŻNY.

e) rozkazem operacyjnym N°10 dtwo 1. Armji zarządziło złuzowanie 1. Dyw. L. B. przez 3. Dyw. p. Leg. W tymże rozkazie Dtwo 1. Armji zarządziło na dzień 20/V atak ogólny: 17. Dyw. p. wzdłuż toru kolejowego w kierunku na POŁOCK, 8. Dyw. p. na USTJE USZACKOJE-DZISNA, 3. Dyw. p. Leg. na DZWONY, 1. Dyw. L. B. na WORON-LEPEL i grupa ppłk. UDALOWSKIEGO na USZACE

2) Przebieg operacji dnia 16/V.

W nocy z dnia 15 na 16/V 1. Dyw. L. B. pod naporem przeważających sił przeciwnika wycofała się na linje rzeki BEREZYNA-i zajęła odcinek od KALNIK rzeka BEREZYNA-m. BEREZYNA-felw. CZERNICE-Do GORNOWA. 8. Dyw. p. pod naporem nieprzyjaciela wycofała się na linje rzeki AUTY do DWORYSZCZE-jez. SZADO stał w kierunku północno-zachodnim do MJORY.

3) Sytuacja w dniu 16/V.

Rano- 16/V pierwsze dwa baony 17. Dyw. p. t?j?III/67.p. F. i III/68 p.p. wylądowały w KROLEWSZCZYŻNIE przy czym pierwszy był skierowany do GLEBOKIEGO drugi na st. KROLEWSZCZYŻNA, jako miejsce wylądowania koncentracji i sytuacji wyjściowej 17. Dyw. p.

Nieprzyjaciel przebiega dalej w kierunku na BEREZYNE i północnym. 1. Dyw. L. B. zmęczona nieustannymi dwudniowymi walkami prosi o jej złuzowanie, wobec czego Dtwo Armji decyduje się użyć nadal 3. Dyw. p. Leg. a 1. Dyw. L. B. pozostawia do przyszłego kontrataku w rezerwie.

Stan odporny oddziałów 8. Dyw. p. w dniu 16/V. był nadzwyczaj mały.

rzydło 8. Dyw. w niewiadomych powodach na linii DEIS-
 ła zaginając swoje lewe skrzydło bez naporu nieprzy-
 tosepia 1. Bryg. Jazdy z rejonu LUZKI gdzie stała w dn.
 1. p. dając jej moralne oparcie, wysłała dla zasłonięcia
 rania kontaktu z Lotyszami.

D.

AKCJA BOJOWA ZA DZIEŃ 17/V.20.

1) Utworzenia Frontu Gen. SZEPTYCKIEGO.

W nocy z dnia 16 na 17/V o godz. 3-ej min. 10. przychodzi depecha z Nacz. Dow.
 N° 4911/III, która Naczelny Wódz zarządza, że 1. Armia wraz z 4. Armia tworzą
 wspólny front pod dowództwem Gen. SZEPTYCKIEGO.

Dnia 17/V o godz. 10-ej Dłwo 1. Armii przemaszerowała na st. PARAFJANOWO
 ewakuując GLEBOKIE i st. KROLEWSZCZYŻNA.

2) Koncentracja 17. Dyw. p.

Na czołowe oddziały 17. Dyw. p. spada zadanie zasłonięcia toru kolejowego. W
 tym celu Dłwo 1. Armii rozkazem operacyjnym N° 11 za N° 485/III cofa 2 bataliony
 17. Dyw. p. t. j. III/67. pp. z rejonu GLEBOKIEGO do rejonu jez. WESZENIA, III/68.
 pp. z rejonu BIEBJAKI do rejonu LEPIŃCY a wzięto wylądowany II/68. p. p. na
 st. PARAFJANOWO wysłała do rejonu KOZŁY felw. JANUSZEN z osłoną patroli na
 st. KROLEWSZCZYŻNA, zaś dalszy rejon wylądowania 17. Dyw. p. do st. PARAFJANOWO
 i st. BUDSLAW.

3) Rozkazy Operacyjne Dłwa 1. Armii.

Rozkaz Op. N° 12 z dnia 17/V za N° 486/III, w celu ostatecznego ustalenia linii
 frontu i uniknięcia dalszego cofania się zarządza ażeby linja rzeki BERBEZY
 NY od KALNIKA włącznie, rzeka SOZJA-PLISSA LUZKI-wzdłuż DEIMY do DRYSSY by-
 ła utrzymana. Rozkaz ten daje zadanie dla każdej dywizji oddzielnie.

Rozkazem Op. N° 13 tegoż dnia za N° 487/III Grupa ppłk. UDALOWSKIEGO 7. pp.
 Leg. z dyonem 2. p. a. p. wychodzi ze składu 8. Dyw. p. i maszeruje do rejonu 33.
 Bryg. dowodzonej przez płk. BILIEWICZA na linii LEPIŃCE-KOZŁY-jez. WESZENIA.
 Pod dowództwem płk. BILIEWICZA oddane są 2 podległe pancernie "LIS-KULA" i "BORUTA"
 (rozkaz op. N° 14-N° 488/III)

4) Sytuacja dnia 17/V.

Dnia 17/V przedpołudniem 9. p. p. Leg. zmienia 1. Bryg. I. B., która przechodzi do
 rezerwy Dyw. w rejonie NESTEROWSZCZYŻNA-CHMIELEWSZCZYŻNA-SZATAKRI, II. Bryg.
 I. B. zajmowała południowy odcinek od m. BERBEZNY i miała tam utrzymywać odci-
 nek do czasu nadejścia 3. p. p. Leg. Cała artyleria 1. Dyw. I. B. pozostaje na po-

zycji 1. Dyw. L. B. po zluzowaniu przez 3. Dyw. p. Leg. miała być skoncentrowana jako rezerwa Armji w rejonie TUMIŁOWICZE-DZIEDZINO- za rzeka PONJA. Wobec silnych ataków nieprzyjaciela z dniem tym na razie mogłaby wycofana w linji tylko 1. Bryg. L. B.

Na odcinku 1. Dyw. L. B. nieprzyjaciel kilkakrotnie atakował w sile 2 pułków miejscowości ŁJESZYN-(5 km. na wschód od jez. MJEHUSZOL) która zapalił ogniem artylerji. ŁJESZYNY przechodziły z rak do rak. Wszystkie ataki odparto. Nieprzyjaciel poniesł duże straty wzięto jeńców i 2 k.m. 17/V jest to dzień krwawych walk 3. Dyw. p. Leg. i 1. Dyw. L. B. nad rzeka BBREZYNA. Nieprzyjaciel z nadzwyczajną intensywnością atakuje, wprowadzając coraz to nowe masy taktyka BRUSIŁOWSKA, a oddziały głęboko zgrupowane prze bez względu na straty naprzód. Są to krwawe boje, które nawet w czasie walki światowej miejsca nie miały. Gdy żołnierz nasz z nadzwyczajną wytrwalością stawia śpor, nie może się opędzić tym masom, idącym w kilkunastu falach i wielokrotnych kontratakach odrzuca wprawdzie na jakiś odstęp nacierające fale, lecz znowu nowe falangi nacierają na niego.

Na odcinku 8. Dyw. p. dnia 16/V o godz. 23-ej nieprzyjaciel zajął LIPOWO. Duże siły nieprzyjacielskie atakowały popołudniu odcinek 16. Bryg. p. od GORKI do CZERNOWCZE. Ataki z wielkim trudem odparto. Na odcinku GORKI jez. WILKONN-GILKOWO odparł I/21. p. p. 6 ataków. Nieprzyjaciel koncentrował się w dalszym ciągu w tym rejonie i podciągnął artylerję II/33 p. p. w rejonie o CZERNOWCZE kontratakami odrzucił nieprzyjaciela, który się chwilo we wdarł w nasze linje. Dnia 17/V od świtu bolszewicy rozpoczęli atakować wielkimi masami na odcinku jez. WILKOWO i na trakt DZISNA-LUZKI. Oddziały XVI. Bryg. p. walczyły uporczywie, lecz około godz. 8-ej cofnęły się jaednak na tym odcinku. Dłwo 8. Dyw. p. nie mając żadnych rezerw, zarządziło cofnięcie się na linje SOSEA-PLISSA-LUZKI jez. JELNIA-jez. SZADO

Wobec cofnięcia się 8. Dyw. p., Dłwo 1. Armji jest przeswiadczone od tej chwili, że jak 8. Dyw. p. nie mogła się utrzymać na linji rzeki AWFY, wartość jej bojowa jest żadna a oporność minimalna.

8. Dyw. p. zaatakowana następnie w rejonie PLISSY gdzie częściowo wytworzyła się panika pod ZABORJANI, cofa się bez rozkazu, wobec czego od tej chwili dla Dłwa 1. Armji nie ma ona żadnej wartości bojowej.

Te nagłe odejście 8. Dyw. p. powoduje dalsze rozdarcie się linji frontu w północnej jej części odsłaniając 1. Bryg. Jazdy, 23. p. p. i oddziały 21. p. p.

Wytwarza się sytuacja dzięki cofnięciu się 8. Dyw. p. ze zamiast

niej staje się niezbędna potrzebna dalsza pomoc w stworzeniu zasłony od strony WILNA i LITWY.

5) Użycie Baonu Kolejowego.

Z chwila rozpoczęcia operacji 2 kompanje kolejowebyły wysłane na st.KROLEWSZCZYŻNA i PARAFJANOWO ^{wyladowanie} celem poprawy ramp kolejowych .W dniu 17/V ^o jeszcze bardziej przyspieszyc 17.Dyw.p.¹ 6.Dyw.p. związa się wszystkie kompanje kolejowe z budowy linii kolejki polowej DOKSZYCE-LEPPEL i rozsyła na st.PORPLISZCZE -PARAFJANOW -BUDSLAW i KRZYWICZE, celem pomocy przy wyladowaniu i budowie ramp i mostkow kolejowych.

B.

AKCJA BOJOWA ZA DZIEŃ 18 maja.

1) Rozkazy Dłwa Armji do Dywizji dnia 18/V.

Dnia 18/V.Dłwo 1.Armji rozkazem Op.N°15.do Dłwa 8.Dyw.p.zarządziło utrzymanie łączności z lewym skrzydłem oddziałów Poznańskich stojących nad jez.WESZENIA oraz zabezpieczenia drogi GLEBOKIE-BOJARY za pomocą dyonu strzelców konnych.Rozkazem Op.N°16 - 503/III zarządzono wysłanie świezo wyladowanych na st.PARAFJANOWO,na wschód do rejonu DOKSZYCE-JANOW 2 baony 17.Dyw.p.t.j.III/69.p.p.i I/67.p.p., 2 baterje 17.p.a.p. Dłwo nad temi oddziałami objął pplk.PADLEWSKI, D-ca 67.p.p.Rozkazem Op. N°17-510/III Gr.pplk.PADLEWSKIEGO stanowi rezerwe 3.Dyw.p.Leg.a II.Bryg. 1.Dyw.L.B.,po służowaniu jej przez 7.p.p.Leg.ma odejść do rezerwy.

2) Wywiad lotniczy.

Na ogólnych tyłach nieprzyjaciela skonstatowano znaczny ruch w POŁOCKU, oraz ruch transportów w stronę POŁOCKA i taborów w stronę frontu. Stwierdzono również liczne oddziały piechoty i artylerji nieprzyjacielskiej oraz tabory na drodze OSIECZYNO-do MOSCISZCZE.

3) Odparcie ataków bolszewickich. oraz sytuacja bojowa w ciągu 18/V.

Dnia 18/V nieprzyjaciel główne swoje ataki skierował w celu sforsowania linii BEREZYNY, której chronią w ciężkich walkach 3.Dyw.p.Leg.i 1.Dyw. L.B.

O godz.26ej w nocy nieprzyjaciel atakował CZERNICE o godz.4.30 m. BEREZYNE- obydwie ataki odparte.Przyczolek w MOSCISZCZU o godz.6-ej został zdobyty przez bolszewików i w kontrataku, dokonany przez I/9.pp. został odebrany, następnie atak bolszewicki rozpoczął się na odcinku 3. Dyw.p.Leg w trzech kierunkach : po 1) MOSCISZCZE po 2) przyczolek BERE-

NA po 3) folw. CZERNICE. Nieprzyjaciel atakował ogromnymi siłami, prowadząc za kilkoma tyraljerami całe kolumny. Taktyka nieprzyjacielska polegała na bezwzględnym zastąpieniu rozbitej dyw. nowymi dywizjami. Stwierdza to, oprócz zeznan jeńców, przynależność ich pułków. W ataku na MOSCISZCZE po rozbiciu 11. Dyw. sew. zmieniła ją 56. Artylerja własna strzelała wprost w masę.

Wszystkie ataki nieprzyjaciela na CZERNICE w bohaterских walkach w 6 kontratakach oddziały 3. Dyw. p. Leg. odparły pod Dtwem plk. BERBECKIEGO, biorąc kilkudziesięciu jeńców i 8 k.m. O godz. 13.30 prowadzony był ogólny kontratak na wsiaty przez bolszewików rejon LIPSK-MOSCISZCZE, który jednakże nieprzyjaciel utrzymał. Straty nieprzyjaciela ogromne. Z wieczera o godz. 19-ej, 20-ej i 22-ej nieprzyjaciel atakował trzykrotnie odcinek: STAROJE SIŁO-OTRUBOK-jez. MIESCHUKOL, przyozem ataki te odparte. Równocześnie nieprzyjaciel atakował tyraljerami w kilka linii m. BEREZWE- ataki również odparte.

Na odcinku 17. Dyw. p. (33. Bryg.), na linii LESIJCIE-KOZLY jez. WESZNIA rano dnia 18/V bolszewicy rozpoczęli ataki na czołowe oddziały, lecz zostały one krwawo odparte, zadając bolszewikom ogromne straty, zabitych za pomocą ognia artylerji i bombometów.

Na odcinku 8. Dyw. p. Dtwo Dyw. z powodu wielkiego przemeczenia i demoralizacji oddziałów zdecydowało się już 17/V odłączyć się od nieprzyjaciela i przeprowadzić swoje ugrupowanie w dniach 18 i 19/V na linii DUNILOWICZE-WORCPAJEWO-GOLBIA-POŁOW. Na bojowe użycie tej dywizji Dtwo Armji nie liczyło, nakazano wywiad wprzód, nawiązanie łączności z lewym skrzydłem 17. Dyw. p. i czołwu 6. Dyw. p. oraz przesunięcie części do boju artylerji do rejonu 17. Dyw. p. Zarządzone odejście Gr. ppłk. UDALOWSKIEGO do rejonu 3. Dyw. p. Leg.

1. Bryg. Jazdy stei w POGORCIE.

23. p. p., maszerująca w DZIMBURGA, w nocy z 17 na 18/V ANKLIBIN JE nad DZWINA (na wsch. od KRASLAWKI) osiągnął linje do MARYSZY-WASIMISZKI-SZWEDY pełno-zach. wybrzeże jez. MUDY-BRACŁAW włącznie. Dnia 18/V osiągnął linje DRUJA-FEREBRODJE. Kontakty z nieprzyjaciela nie miał.

4) Stan fizyczny oddziałów.

Soldaterze są szalenie przemęczeni, szczególnie w 1. Dyw. L. B., która od g. 4-ej dnia 14/V była w ciągłej styczności z nieprzyjaciela bez żadnej zmiany, tembardziej że nieprzyjaciel coraz to nowymi oddziałami zamieniał się w boju. W przesłaniach podczas chwilowego odroczenia żoł-

mierze natychmiast rozsypane. W 1. Dyw. L. B. i 3. Dyw. p. Leg. powinno przemieszanie stan metalny bardzo dobry, zaś w 8. Dyw. p. - słaby.

5) Przeniesienie Szefa Sztabu 1. Armji ppłk. NIENIEWSKIEGO.

Rekaszem Dtwo Frontu Gen. SZEPYCKIEGO Szef Sztabu 1. Armji ppłk. Sat. Gen. NIENIEWSKI został przeniesiony na stanowisko szefa sztabu 1. Dyw. L. B. a dotychczasowy jej szef sztabu Mjr. Sat. Gen. KUBIN na Szefa Sztabu Dtwo 1. Armji.

Dtwo 1. Armji było zaskoczony tym niespodziewanym rekasem, którego przyczyny usuwają się od jego oczu.

F.

AKCJA BOJOWA ZA DZIEŃ 19 MAJA.

1) Zarządzenia Dtwo Frontu.

Dnia 19/V otrzymano rekasz Dtwo Frontu Gen. SZEPYCKIEGO na N° 4905/III które zamierzało osiągnąć jako pierwszą fazę kontrakcji rzeka BEREZYNA-rzeka SOSEA-PLISSA-rzeka MUDUTA-LUZKI-LATYSZY-SOLUKI-błota jez. JELNIA-SAWCZYŃKI-ZABORCY-m. DRYSSA i ustalić na tej linii front Armji. W ślad za tym rekasem Dtwo 1. Armji rekasem Op. N° 19-533/III zarządziło aby:

1) 23. p. p. zajął odcinek od DZWINY około m. DRYSSA, gdzie ma nawiązać łączność z Letyszami i oprzeć się prawym skrzydłem o błota jez. JELNIA. 2) 1. Bryg. Jazdy przejdzie do rejonu GERMANOWICZE, gdzie aż do przybycia Gr. płk. MALACHOWSKIEGO, kryje drogi, wiedące na południe od jez. JELNIA. 3) Gr. płk. MALACHOWSKIEGO, po przybyciu do SZARKOWSZECHYNY, obejmuje 23. p. p., 1. Bryg. Jazdy i oddziały 8. Dyw. p., przebywające ewentualnie w SZARKOWSZECHYNE. Płk. MALACHOWSKI trzyma możliwie silne rezerwy w rejonie SZARKOWSZECHYNY, celem współdziałania z ogólnym atakiem 17. Dyw. p. i 6. Dyw. p. która dnia 19/V zaczęła się wylądowywać na st. KRYWICZE i została skierowana w rejon BOJARY-DUNILOWICZE.

Polaczenie z 23. p. p. i 1. Bryg. J. bardzo utrudnione. rekasz Dtwo Frontu N° 4505/III przesłano przez oficera łącznikowego w KALKUNACH i przez Dtwo 7. Armji.

2) Sprawa transportów 17. Dyw. p. i 6. Dyw. p.

Oddana do dyspozycji 1. Armji 17. Dyw. p. rekasem Nacz. Dew. N° 5259/III powinna być przetransportowana ze st. WILEJKA-MOLODECZNO i LIDA, zgodnie z planem transportowym w ciągu 4 dni, t. j. od 16/V do 19/V włącznie. Tymczasem z powodu powolnego funkcjonowania kolejnictwa, szczególnie na stacjach WILEJKA i MOLODECZNO, a również z powodu transportów 6. Dyw. p. (11. Br.), która znacznie przyspiesznie przesuwać. W tym celu Mjr. KOZŁOWSKI, Szef

Kelejnictwa 4. Armji, urzedujac na st. MOLODECZNO, wstrzymal w dniu 18/V wszystkie transporty 17. Dyw. p. powolujac sie na rozkaz Dtwa Frontu Gen. SZEPETYCKIEGO, azeby przepuszczac kolejno 2 transporty 5. Dyw. p. i 1-en 17. Dyw. p.

O traktowaniu sprawy przez wladze kolejowe wyjasnia raport do Dtwa 1. Armji z dn. 17/V o godz. 8-ej, ppłk. PADLEWSKIEGO Dcy 67. p. p., który pomiedzy innymi melduje: "Tabery kolejowe dla pulku wegele w komplecie nie przychodza, jak w rozkazie Oper. N°6 zastale rozkazane, lecz po 5-15 wozow ktore tutaj w WILBJE musza byc dopiero sranzerowane, co utrudnia ekrepcje prace i opoznia przybycie transportow na miejsce przeznaczenia. Wladze kolejowe zachowuja sie obojetnie w tej kwestji.

W dniu 18/V, wobec zarzadzania Mjra KOZLOWSKIEGO, stale na stacji i przed st. MOLODECZNO 7 transportow 17. Dyw. p., wobec czego w tym dniu do st. PARAFJANOWO przybylo tylko 3 transporty (III/69. p. p. i 2 bat. 17. p. a. p.) Te tez niesluszne byly zarzuty, skierowane do Dtwa 1. Armji przez Dyr. Kol. Pan. w WILNIE p. LANDSBERGA i z Dtwa Frontu za N°4809/III i N°4815/III na ktore Dtwae 1. Armji dal p. LANDSBERGOWI za N°516/III i Dtwu Frontu za N°517/III odpowiedz tresci nastepujacej:

"W odpowiedzi na tamt. N°4809/III i depesze bez N° Dyr. Kol. Pan. w WILNIE z dnia 18/V melduja sie ze na st. zaladewczych WILBJE, MOLODECZNO i LIDZIE Dcy wszystkich oddzialow 17. Dyw. p. zmuszani byli czekiwac calymi godzinami na sfermowanie odpowiednich skladow i na parowozy, wobec czego: transporty, ktore mialy nadejsc do st. KROLEWSZCZYNA w dniu 16/V nadeszly dopiero nad ranem dnia 17/V, w dniu rano 17/V przygotowane na st. PARAFJANOWO przy ^{p/} smocy basenu kolejowego przewizeryczne rampy i mostki oraz przeszyte ter na normalny. W dniu 17/V po calodziennym czekiwaniu na zapotrzebowane planem przewozowym na ten dzien transporty, a szczegolniej artylerji, przybyl wieczorem tylko sztab jednego pulku piechoty. W dniu 18/V dopiero przybywaly transporty zapowiedziane na dzien 17/V., zas w dniu dzisiejszym transporty z dnia 18/V. Na st. PARAFJANOWO przybywajace transporty sa wyladowywane momentalnie opoznienie wynika z powodu niedostarczenia na czas wagonow i parowozow na stacje zaladewcza."

W dniach 18 i 19/V wyladowywanie transportow 17. Dyw. p. odbywalo sie na st. PARAFJANOWO przyjezdem dnia 18/V przybyly 3 transporty zas dnia 19/V transportow (I/69. p. p., 3 bat., sztaby 67. p. p. 33 Bryg. p. i 17. p. a. p.) 6. Dyw. p. (XI. Bryg. p.) wyladowalo sie na st. KRZYWICZE, w dniu 19/V

od godz. 11-ej do 19-ej wylądowane 20; P; p. i jeden baon 13. p. p.

(załącznik N°16.)

3) Sytuacja bojowa 19/V.

Dnia 19/V nieprzyjaciel w dalszym ciągu atakował oddziały 3. Dyw. p. Leg. w kierunku m. BEREZYNY i OTRUBOK. Ataki dokonane zostały wielkimi siłami wskutek rzućcia przez nieprzyjaciela, naszymi oraz te nowych rezerw i przy pomocy artylerji.

Grupa płk. BERBECKI 30 (3. Dyw. p. Leg.) z II. Bryg. L. B. jedyną w dn. 19/V wszystkie ataki nieprzyjacielskie na linii frontu wzdłuż rzeki BEREZYNY. Szeregami zacięte ataki około m. BEREZYNY-MOSCIŚCZYZE i BCL. CZERNICZY, biorąc w kontratak 500 jeńców i 6 k/m. W kierunku na BCL. CZERNICZY nieprzyjaciel w ciągu dnia atakował 8 razy oddziały 8. p. p. Leg. który po zaciętych bojach przesunął się na linję rzeki BEREZYNY. Nadzwy- czaj zacięte i uporczywe walki trwały na południowym odcinku 9. p. p. Leg. około m. BEREZYNY i m. LIPSKA, do którego już detaż nieprzyjaciel przez MOSCIŚCZYZE rzucając nasz niestety te nowe rezerwy. 2 baony 17. Dyw. p. bra- ły udział w walkach II. Bryg. L. B. Straty do dnia 19/V na odcinku Cypłk. BERBECKI 30 w atakach i kontratakach wynosiły: zabitych 5 oficer- row w tym Dow. I/67. p. p. por. MARULSKI który poległ śmiercią bohaterką o godz. 17-ej, w kontratak na MOSCIŚCZYZE, rannych 11-u oficerów, szlifier- zny zabitych 42, rannych około 320. W ciągu całego dnia wszystkie pułki pod dowództwem płk. BERBECKI 30 zacięły się w bohaterkich kontratakach.

Na odcinku 33. Bryg. p. (17. D. w. p.) odparte ogniem artylerji kpa. i bombometów silne ataki bezwzględnie od strony KROLEWSZCZYZNY i GLEBO- KIEGO z bardzo dużymi stratami dla nieprzyjaciela, którego cały stos trupów znajdował się na przepeln. 6 godz. 17-ej na odcinku III/67. p. p. przeciwnik atakował w kierunku CZECZUKI, został jednak odparty i poniósł znaczne straty. Na całym odcinku 68. p. p. trwały uporczywe walki, przeciwnik atakował nieustannie w ciągu całego dnia, odpowiadając zarzą- na nasz kontratak, rzucając nowych nas do walki. Przewaga przeciwnika w tym okresie zasadzała się na to, że uderzał on w pewnym kierunku swarta- ną i przeważającą naszą siłami, a odparty wprowadzał znów do walki nowe siły. Te 4 baony 33. Bryg. rozciągnięte na froncie 15 km. musiały sa- me odparować jego wielokrotne ataki, a nie mogąc być wsparte nowymi siłami stopniowo materialnie i fizycznie się wyczerpywały. Ten brak rezerw i wymu- szona bierność 33. Bryg. odbiła się ujemnie na psychice jej oddziałów, dla przeciwnik w ten sposób miał zagwarantowaną inicjatywę.

Na odcinku 1. Dyw. p. I/20. p. p. obsadzili odcinek WOLKOWA-PTANOWO-
wlaszko.

Na odcinku 8. Dyw. p. w rejonie DUNILOWICZE- LASZKI odcinek 41. p. p. zaję-
ły linie LASZKI-POLOW-NIEMLKI a pozostała część 16. Bryg. p. zabezpieczyła
rejon WAR PAJENKO z silnym ubezpieczeniem na GOBIJA-ROBUTKI. 15. Bryg. p.
koncentrowała się w rejonie DUNILOWICZE.

Na odcinku 1. Bryg. Jazdy do godz. 14.00 podgrupa rtm. MIASZKOWSKI
w składzie 3 szwadronów 7. p. Uh. i 1/2 szwadronu k.m. i 1/2 baterji D.A.E.
utrzymywała linie jez. JEMIA-GANCPOL-SANCZYNEK-DRYSIA w oparciu o
plan Druż. Grupy wycofywała się na linie STAREGO POCCZTU, patrolując na
SZCZEPANOWICZE i na DUKLA.

Do szwadrony (2. i Tech. i) 7. p. Uh. cofały się z GEMANDWOS do STARE
POCCZTU, 10. i 11. komp. 41. p. p. zajmowała linie LASZKI-KUCZEJ, patrolując na
RUCZEJ. 1. szwadron 7. p. Uh. i jeden pluton k.m. cofały się z rejonu w BOMACH
jako rezerwa odcinka.

AKCJA BOJOWA ZA DNIEM 20 MAJA.

1) Rozkazy Operacyjne dnia 20/V.

Rozk. Op. N° 20 - B47/111 utworzone następujące Grupy:

a) Gr. p. p. MIASZKOWSKIEGO - dowodząca Gr. plk. BARSZCZAKOWSKI i 1. Dyw. I. p. p.
za zadaniem utrzymać w połączeniu z 17. Dyw. p. w rejonie p. MIEJUCI linie
rzeki BARSZCZY, rzeki POCCZI, jez. NIEBYCZYNG własnie i nawiązać łączność z
lewym skrzydłem 1. Armji M.P. - DOKSZCZYN.

b) Gr. Gen. KUCZEWSKIEGO - składająca się z oddziałów 30. Bryg. p. na linii
MIEJUCI do jez. WISZCZKA M.P. PORPLISZCZE.

c) Gr. Gen. OBYDCA - w rejonie GIMBEDILOWO-MORONY (z rezerwy 17. Dyw. p. 2
bataljony i 1 bat.) oraz swieze wyladowane transporty wysłano na linie GIMB-
EDILOWO-BERKLANO-WARHEJ. jako rezerwa Armji, do GIMBEDILOWA został
wysłany sztab PARADJONO Krakowski Baon Etapowy. Zadaniem tej grupy było
zabezpieczenie linii która by ewentualnie mogła powstać pomiędzy 4. a 1. Armja.
M.P. - DOKSZCZYN.

d) Gr. 8. Dyw. p. z rezerwa frontu miała przesunąć swoje oddziały na
linie STANISZCZYNEK-SANCZYNEK.

e) Gr. plk. BARSZCZAKOWSKIEGO - ma służyć do rejonu SZCZEPAN-
OWICZE.

Na rozkaz Dłwa Frontu zach^o 5532/III Dłwa 1. Armji za N° 553/III zarządziło
 1) skrócenie w celu potrzeby linii frontu Gr. Gen. RZADKOWSKIEGO, 2)
 6. Dłw. p. Gr. plk. MALACHOWSKIEGO podporządkowują się w zupełności Dłwu 1.
 Armji 3) 6. Dłw. p. po zgrupowaniu się ma uderzyć na południe od GLEBOKIEGO
 celem odciążenia 17. Dłw. p. i odrzucenia sił nieprzyjacielskich w rejonie
 toru kolejowego 4) Grupa plk. MALACHOWSKIEGO, utrzymując pewnie linje GER-
 MANOWICZB- rzeka WOLWA- od JELNIA do DRYSSY oddziałami 23. p. p. i częścią
 I. Bryg. Jazdy ma uderzyć niezłomie silna grupa w ciągu 21/V z rejonu GER-
 MANOWICZB na LUZKI utrzymując jednocześnie silnymi oddziałami jazdy dywer-
 sje przez PLISSE i LUBORJE na tyły nieprzyjaciela w rejonie toru kolejo-
 wego.

Wieczorem dnia 20/V o godz. 23-iej wyjeżdża samochodem kpt. BAGINSKI
 z Oddziału Operacyjnego Dłwa 1. Armji do M. P. Dłwa 6. Dłw. p. w BOJARACH ze
 specjalnym rozkazem za N° 554/III w ślad za N° 547/III, nakazującym 6. Dłw.
 p. wykonanie ataku w kierunku na GLEBOKIE, celem odciążenia 17. Dłw. p. jed-
 nocześnie w tej chwili mieli współdziałać oddziały Gr. Gen. RZADKOWSKIEGO
 i Gr. Gen. KUCZEWSKIEGO. Atak ten 6. Dłw. p. wyszła na dzień 21/V na godz.
 11-ta.

2) Sytuacja bojowa dnia 20/V.

Na odcinku Gr. plk. BERNICKIEGO w dniu 20/V o godz. 5-iej rano rozpoczął się
 kontratak celem odebrania LIPSKA i przyczółka MOSCISZCZE, wobec jednak
 cofnięcia się 2 baonów Wielkopolskich pod naciskiem wielkich sił nieprzy-
 jaciela, który obczepił prawe skrzydło 3. Dłw. p. Leg., ta ostatnia zmuszona
 została do zajęcia linii rzeki PONJI od m. OSTERÓW do jez. MIŁOSTOŁ. Rozkazem
 Gr. ppłk. PADLEWSKIEGO nakazano obsadzić odcinek OSTERÓW - OZBREC. II. Bryg.
 1. Dłw. L. B. otrzymała rozkaz utrzymania łączności z lewym skrzydłem 1. Ar-
 mji. Dłwo 3. Dłw. p. Leg. przesiedliło się do m. GRANICA. Zdobywszy w ciągu dnia
 na tym odcinku wynosiła 24 k.m. i 200 jencow.

Na odcinku 33. Bryg. p. od godz. 15-iej aż do poranej nocy nieprzyjaciel
 prowadził silne ataki na prawe skrzydło wzdłuż toru kolejowego - wsie
 LEPJUY - SŁOBODA - LI TO WCY - PUZANY - przechodziły z rak do rak kilkakrotnie.
 Nad ranem nieprzyjaciel zajął linje LEPJUY - felw. POKEBISZCZE - KOZINY. Po-
 ciąg pancerny "LIS-KULA" w walkach pod st. KRZEWOSZCZYNA został zdemonta-
 wany ogniem artylerji bolszewickiej. W przegranej walce poległ oficer artylerji por
 Władysław FILIPPI.

Gr. plk. BIELINI o godz. 5-ej 30 w. M. A. : 3 szwadronów 11. p. Ul., 7. p. Ul.
 resztki 21. p. p. i jedna bateria 6. p. p. obsadzała : DZERNICY - SNIĘGI.

KA-KUSNI-PROSEKI, patrolując w kierunku na PEREBRODJE, M.P. Dłwa Grupy w JODY.

H.

AKCJA BOJOWA NA DNIEN 31 MAJA.

1) Sytuacja własna.

Na odcinku 1. Armii rano dnia 31/V linja bojowa była następująca: Gr. Gen. READKOWSKIEGO - NIEBYSEYNO-SKURATOWKA-BOROWYJE-KOBYLSK-GRANICA-SWINOJE, obsadzone przez 3. Dyw. p. i 2 baony 17. Dyw. p. Następnie biała nad BEREZYNA od SWINOJE do NADARWA były strzeżone przez III/3 p. Strz. Konyon. II/ Bryg. 1. Dyw. L.P. stała w rezerwie na południe od DOKSZEJC a I. Bryg. która miała też przejść do rezerwy jednak wobec niepewnej sytuacji na północ od górnego biegu BEREZYNY, została skierowana od NADARWA do PORPLISZCZA; 33. Bryg. p. miała odcinek od NADARWA przez folw. PORPLISZCZE-jez. WESZ-NIENSKIE przebiegając do m. SAWRUKI; 6. Dyw. p. zajmowała rejon na południe od GARGIŁO-DUBIŁOWICZE, a 8. Dyw. p. cofnęła się na linje STARY MIADZIOŁ-POSTAWY KOSJANY; Gr. plk. MALACHOWSKIEGO w dalszym ciągu, w myśl zarządzenia N° 566/III miała silniejszym oddziałem uderzyć od GERMANOWICZE do m. LUKI; Gr. plk. BIELIŃSKI napiera na bolszewików na południe od jez. PEREBRODJE na linje SWIETI-KUSNI-PROSEKI-patrolując na POGOST i SZARKOWSZCZYNE.

2) Sytuacja nieprzyjaciela.

Na odcinku 1. Armii nieprzyjaciel nieprzefadał, licząc od naszego prawego skrzydła następujące oddziały: 37. Bryg., 5. Dyw., 56. Dyw., 29. Dyw., 11. Dyw., 4. Dyw., 53. Dyw., 6. Dyw. i 15. Dyw. kawalerji. Co do taktyki nieprzyjaciela potwierdza się pierwotne przypuszczenie, że nieprzyjaciel mniej więcej po dobie operacji zamienił dywizje stojące w pierwszej linii przez dywizje z rezerwy i w ten sposób operował stale swieżymi wojskami. Natomiast nasze oddziały szły niemal bez zmiany w boju, a jeżeli sa odciągane z pierwszej linii bojowej pozostają zawsze w rezerwie w ostrem pogotewiu.

3) Rozkazy Operacyjne dnia 31/V.

Rezk. Op. N° 23 - 566/III zarządza utrzymać zajmowaną linję przez aktywne oddziały, nie dopuścić do przerwania punktu styczności 1. Armii z 4. przez co mogły być zagrożone tyły 17. Dyw. p. otrzymuje z powrotem 2 baony ze składu Gr. Gen. READKOWSKIEGO. 33. Bryg. p. ma utrzymać łączność z 6. Dyw. p. w miarę jej marszu na południe od GLEBOKIEGO. Sztab Dłwa 17. Dyw. p. ma przejść do stacji PARAF-JANOWO. 6. Dyw. p. ma użyć 4. jako również oddziały 8. Dyw. p. zdolne do walki.

Gr.plk.MALACHOWSKIEGO współdziałał z 3.Dyw.i z 17.Dyw.p.przez swoje siły zabezpieczenie SZARKOWSECCZYNY.

4) Przebieg bojów dnia 21/V.

Na odcinku Gr; Gen. READKOWSKIEGO nieprzyjaciel kontynuował ataki szczególnie silnie na jej lewe skrzydło. Gen. READKOWSKI swoją rezerwę Grupy t.j. cała 1.Dyw.L.B. rozlokował : I. Bryg. L.B. na północ od DOKSZYC, II. Bryg. 1.Dyw.L.B. na południowy-wschód od DOKSZYC.

Na odcinku Gr; Gen. KUCZEWSKIEGO silne ataki nieprzyjacielskie na obydwa skrzydła zostały przez kontrataki kłwawe odparte.

Na odcinku 6.Dyw.p. dnia 21/V. na rozkaz Dtw. 1. Armji za N°554/III, w celu odciążenia sił nieprzyjacielskich z odcinka 17.Dyw.p. Dtwo zarządziło na godz. 11-ta przeprowadzenie ataku w dwóch kierunkach : na DUNILOWICZE-^{ataków} DROZDY-GIEBOMIE i przez LATYGOWO w kierunku na GIEBOMIE. Podczas ~~ataków~~ na DUNILOWICZE oddział 12.p.p. zdobył te miejscowość lecz pod parą sił przeciwnika musiał cofnąć się do m. SERGEJEWICZE. Zaobyt tutaj 1 K.M., 2 konie i kilka szabel; Oddziały 20.p.p. zajęły miejscowości DAREWO-MARTYNY-SAWRUSKI, utrzymując łączność z 17.Dyw.p. w IWANOWO. Około godz. 19-ej nieprzyjaciel wbił się klinem pomiędzy 12. i 20.p.p., docierając do DAREWA (na połudn.wschód od DUNILOWICZE) przez CIMKI-PIESKUNY na JABONCY, i zmusił na tym odcinku stojące oddziały do cofnięcia się w kierunku południowym. III/12.p.p. stojący na północny wschód od KALITA wykonał kontratak w kierunku skrzydła wtargniętego przez PIESKUNY nieprzyjaciela i opanował chwilowe wics. Jednak po parciu rezerw nieprzyjacielskich z północy wycofał się na dawne pozycje. 20.P.P. późno wieczorem wycofał się na północ od WOLKOLATA i BIRZA. Zabity ppor. WASNIEWICZ, 2 oficerów rannych, straty w żołnierzach znaczne, wzięte 7 jenców.

8.Dyw.p. na skutek akcji oddziału nieprzyjacielskiego, na DUNILOWICZE wycofała swoje oddziały na zachód.

Gr.plk. BELINI zajmują odcinek na rzece DUBNIKI (połudn.wschód od JODY). Z przeciwnikami kontaktu na ogół brak. Dtwo GR. w JODACH.

Gr. Gen. READKOWSKIEGO o godz. 19-ej z powodu obejścia i silnych ataków na lewe skrzydło otrzymała rozkaz z Dtw. Armji cofnięcia 3.Dyw.p. Leg. na linię HLEBYSZYNO-OSBOWA-JANKI-LITBRJANE-NADARKA, a p. 3.Dyw.p. Leg. Dtwo DOKSZYC. 1.Dyw.L.B. z czego I. Bryg. i 1 dyon artylerji otrzymały rozkaz bronięcia linii od FUZANIN ~~z wył.~~ przez folw. FORLISECZE wzdłuż lewego brzegu BIEBZYNY, obsadzając silnie NADATKI-M.F. Dtwo I. Bryg. w BORSUKACH, zaś II. Br. L.B. przesunęła się jako rezerwa do rejonu GULJAKI (4 km. na połudn. od DOKSZYC). Dtwo Gr. Gen. READKOWSKIEGO i Dtwo 1.Dyw.L.B. od godz. 21-ej dnia

W PARAFJANOWIE .Lacznosc z 4.Armija nalezazna przez 24.p.p.w m.BOJARY i WOLKOLATA przez tego przez jedna komp.9.p.p.i jeden szwadron w LITWICZACH celem utrzymania lacznosci z 24.p.p.2 baony 17.Dyw.p.odeszly do 33.Bryg.

I

AKCJA BOJOWA ZA DZIEŃ 23 MAJA.

1) Rozkazy Operacyjne dnia 22/V.

Na rozkaz Dtwo Frontu Dtwo 1.Armiji rozk.Op N°21 - 580/III zarzadzilo :

a) wobec wtargniecia nieprzyjaciela poniedzy 1.i 4.Armije,lewe skrzydlo 4.Armiji cofa sie wzdluz traktu UGLY-OMNISZEWKO- na PODWIEJNE,zas 1.Armija w noc cy na 23/V ma zajac linje rzeki OMNISZEWKI (deplyw rzeki ILJI) m.MILCZA- m.WOLKOLATA-ujscie rzeki ZUJKI wzdluz rzeki SERWECZ-m.WOLKOLATA-DUNILOWICZE-PROSEKI-PREBRODJE-DRYSSA.b) W tym celu 6.i 17.Dyw.p. oraz lewe skrzydlo Gr.Gen.RZADKOWSKIEGO t.j.odeszaly na polnoc od DOKSZYC odeszda z obecnej pozycji najpierw i dopiero po osiagnieciu linji DUKSZYCE-SITCE MALE nad rzeka SERWECZ -WOLKOLATA-BOJARY-nastapi dalsze odejscie z linji BOJARA-DOKSZYCE-CHIBEDZILOWO pod oslona tylow i prawego skrzydla przez Gr.Gen.KUCZEWSKIEGO w rejonie CHIBEDZILOWO -SEKLANOY.Grupa ta pozostaje w tym rejonie tak dlugo az Gr.Gen.RZADKOWSKIEGO przejdzie linje rzeki WILJI.Wszystkie dywizje odeszda pod oslona strazy tylnej.c) Grupowanie na nowej linji operu.3.Dyw.p. Leg.i 2 baony 17.Dyw.p. z Gr.Gen.KUCZEWSKIEGO na odcinku rzeki OMNISZEWKA m.MILCZA-WOLKOLATA wlasnie.2 baony 17.Dyw.p.trzymaja 3.Dyw.p.Leg.na lewym skrzydle swego odcinka,dokad ich skieruje Gen.KUCZEWSKI po splnieniu swego zadania .Po osiagnieciu nowej linji operu 3.Dyw.p.Leg.wychodzi ze skladu Gr.Gen.RZADKOWSKIEGO .M.P.Dtwo 3.Dyw.p.Leg.m.KARIONKA na poludnie o DOLHINSKA.3.Dyw.p.Leg.utrzymuje lacznosc z lewym skrzydlem 4.Armiji w m.PODWIEJNIA.Po osiagnieciu przez 3.Dyw.p.Leg.wymienionej linji i z tem zwinieciu grupy Gen.RZADKOWSKIEGO,17Dyw.L.B.stanie jako rezerwa Armiji w rejonie KRAJSK-CHODAKI-DEREWNA-FROGOW-GADZEW-OWSIENIKI-M.P.Dtwo 1.Dyw.L.B.KRAJSK. 17.Dyw.p.zajmie odcinek od WOLKOLATA wyl.,wzdluz rzeki SERWECZ az do SITCE MALE ,trzymajac m.BUDSLAW jako przyczolok.M.P.Dtwo 17.Dyw.p.st.KRZYWICZE.

6.Dyw.p.zajmie odcinek m.WISZNIEWKA-SZYREKI-WOLKOLATA-NOWO SIOLKI-SOSNO-KONCZANY-zabezpieczajac lewe skrzydlo i tyly 17.Dyw.p.3.Dyw.p.Leg.i 1.Dyw.L.B.i utrzymujac lacznosc przez kawalerje z prawym skrzydlem Gr.plk.MALA-CHOWSKIEGO.Gen.RASZEWSKI sciagnie podlegla mu kaw. Dyw.p. w celu ochrony swego lewego skrzydla do rejonu na wschod od jez.MIASTRA i BATORYN.M.P.6.

WZGLĘDNY
LICZNIK
ZAPISANA
1918

Dyw. p. - BOMAR SIKI.

Gr. plk. MALACHOWSKIEGO, w skład którego wchodził również Gr. plk. BERNI i 33. p.p. zajmie i utrzyma rejon DUNIBOWICZE-SZARNOBRODZKI. Wzrost w kierunku DUNIBOWICZA, i GUMBIENI nawierniają lasność z 1. Dyw. p. z prawem skrzydła. Loty szew, Plk. MALACHOWSKI uszyje- dla opóźnienia oddziału polnego od rejonu DUNIBOWICZA (rejon SZARNOBRODZKI-PREBRUDZKI-Gr. plk. BERNI i 33. p.p.).

2) Przebieg boju dnia 22/V.

Dnia 22/V o godz. 15-ej nieprzyjaciel zastąpił wielkimi siłami około 10-15 km na południe od DOKSZYC i na rejon WENIENIOWYCH; 1. Bryg. D.B. odparła prawe skrzydło 33. Bryg. p.p. zaciętej walce na odcinku Gr. Gen. RZĄDKOWSKIEGO oddziały cofnęły się i zajęły linje GUMBIENIOWO-SWINKI-świat. JOZEFOWO-PIBICA-KAROWIN, Dtwo Gr. na st. PARAFJANOWO.

Na odcinku 3. Dyw. p. o godz. 19-ej nieprzyjaciel atakował prawe skrzydło na połnie od ANIEPARKI CHOROSKI. (na połnie od GUMBIENI) z wielką siłą uderzył wielkimi siłami w rejonie na połnie od KUMIENI. Wobec niepowodzenia i nawałnej ataki nieprzyjaciela odparto. Wyrocznie nacierają I/12. p.p., który w walce pod KUMIENI, stoczony z wściekłym stras przeważające siły nieprzyjacielskie zdobył 1 k. i jencow.

Gr. plk. MALACHOWSKIEGO powraca się w kierunku POCISZ SZARNOBRODZKI w kierunku BOREJKI-DUNIBOWICZE. Wp. energicznym ataku na bagnety zajął 11/28/p. S.K.m. BOREJKI. Wszystkie ataki nieprzyjacielskie na lewe skrzydło i na centrum Gr. zostały krwawo dla nieprzyjaciela odparto, który cofnął się pozostawiając śladów i rannych. Dzien 22 maja odbija w kierunku czołowy nacierają oddziałów. Mianowicie 1. Bryg. D.B. udala atak w kierunku POCISZ SZARNOBRODZKI i 12. p.p. pod KUMIENI na zachód od DOKSZYC i 12. p.p. pod KUMIENI dnia 11/28. p. p. pod BORSJELI.

AKCJA BOJOWA 11 DZIEŃ 23 MAJA.

1) Rozkazy Nacz. Dow. i Dtwo Frontu.

Dnia 23/V na rozkaz Nacz. Dow. N° 3408/III, 8 Dyw. p. odchodzi re składem 1. Armii i przelaga Dtwo 7. Armii. Rozkaz dnia Nacz. Dow. rozkazem N° 5411/III, celem umożliwienia jednolitego działania w 7. Armii z 8. Armii. Gen. Szepetyckiego wskazuje linje rozgraniczająca pomiędzy 7. i 1. Armii: SMORBON-rzeka Witja-Koro-ŚWIATY-ŚWIATY-SZARNOBRODZKI-SWINKI-świat. JOZEFOWO-PIBICA-KAROWIN-Gr. na st. PARAFJANOWO (wszystkie miejscowości do 7. Armii)

Wobec silnego naporu 3. Dyw. p. Dtwo Frontu rozkazem N° 5325/III nakazuje

cefniecie lewego skrzydla na linje jez. BATORINO-BUDZLAN ; linje te Dtwo Frontu uwaza za konieczne do utrzymania, i jednocześnie wiadomo, ze celem wsparcia lacznosci pomiedzy skrzydlami 1. i 4. Armji zarzadzilo utworzenie Grupy w rejonie LUCHONSKA, ktora dowodzi bedzie Gen. SKIBKIN.

Dtwo Frontu rozkazem N°5311/III nakazuje skierowac do POCHEWY na drodze LUCHONSK-OKCLOWO do dyspozycji Dtwo 34.p.p. 2 kompanje, ktore oddzielily sie od polki i przeszly do skladu 1. Dyw. L. B.

Dtwo Armji wydalo rozkaz Op. N°35-592/III, kterym w mysl rozkazu Dtwo Frontu N°5311/III zarzadza co nastepuje : a) wobec odejscia 8. Dyw. p. do skladu 7. Armji 6. Dyw. p. i lewa skrzydla 17. Dyw. p. zajma dla skrocenia frontu nastepujaca linje : WOLKOLANKA-KURCZYK-rzeka SERWOCZ-NEWJERY-OSINOWKA-LOGOWA-JENICA-NOIKI-wzdłuż polnocnego skraju lasu na PUDOWIKI-OSARCI-GORODOC-1 STARY MIADZIOŁ. b) linja rozgraniczajaca pomiedzy 17. Dyw. a 6. Dyw. p. JENICA-SWARKI-KUWICZE-KOLONICZE-WILSJKI-(wszystkie miejscowosci wlasnie dla 17. Dyw. p.) Dtwo 6. Dyw. p. w BRUSI. c) Przejscie na nowa linje 6. Dyw. i 17. Dyw. p. przeprowadza jeszcze dzis w nocy na 24/VI d) 6. Dyw. p. utrzymuje lacznosc z 8. Dyw. p. na STARY MIADZIOŁ, ktora podlegajac 7. Armji zajmuje linje : wschodni brzeg jez. -MABERA-1 m. POSEAWY-KOSJANI e) nowa linja na poludnie od BUDZLANIA bezwzglednie musi byc utrzymana, gdyz w najblizszych dniach maja sie swiesze rezerwy.

2) Przebieg bojev za dzien 23/V.

3. Dyw. p. Leg. i 3 baony 17. Dyw. p. stojace na lewym skrzydle odcinka 3. Dyw. p. i zajly namaczone pozycje. Oddzialy 17. Dyw. p. w drodze do wskazanej nowej linii. Na odcinku 6. Dyw. p. nieprzyjaciel tego dnia wielkimi silami zastakowal prawe skrzydlo 6. Dyw. p. od strony WISSEWKA-(paluch: wach. od WOLKOLANKI) i musil cofnac sie oddzialy tej dywizji w kierunku na LIEPICE, BERSOWY MOST i PETRASZI (na poln. od WISSEWKA). Oddzialy 17. Dyw. p. stojace w rejonie MIEŁSICE i SICE musialy cofnac sie rowniez na LIEPICE-BERSOWY MOST i PETRASZI. Stan moralny oddzialow pogarsza sie z powodu ciaglych odwrotow, niezgodny - wielkie przemieszczenie.

Dla utrzymania porzadku na tyloch armji, aby zapobiec szkodliwej agitacji z braku kawalerji, ktora by mogla byc skutecznie w tym celu uzyta, Dtwo Armji musialo wyslac konno do 30 oficerow ze skladu Sztabu.

K.

ARMIA ROJOWA NA DNIEN 24/V MAJA

1) Opis sytuacji na 24/V.

Dtwo Frontu za N°5419/III swiadczy o ciaglym polozeniu, w jakim

le się lewa skrzydła 2. Dyw. p. Leg. pod OKOŁOWEM. W celu umożliwienia Gen. SKIERSKIEMU utworzenia Grupy w okolicy LOBOJSKA, która do wieczora dnia 23/V, ma 11. zj. 5 haenow i 5 baterji. Dtwo Frontu rozkazało bezwzględnie starczya 11. zj. OKOŁOWO-KOBIENIEC-ZAMOŻE-SKUPLNIA, by umożliwić skoncentrowanie tej Grupy i ofensywnie wsparze 2. Dyw. p. Leg.

Rozkazem Dtwo Armji Op. N° 699/III wydane G. Gen. SKIERSKIEGO do dyspozycji Dtwo 17. Dyw. p.

2) Przebieg bojowy dnia 23/V.

W nocy z dnia 23 na 24/V 1. Dyw. L. B. z powodu sytuacji 2. Dyw. p. Leg., skierowana została do rejonu WISJA-POD BIAŁĄ i WYSTANOWICZE-OKOŁOWO przez POGOST-GORNOJE-CYBULKI-CHODAKI-KAMI ONKA-KRAJSK Boje 3. Dyw. p. Leg. na linii odwrotowej GORNOJE-CHOROSZANA miały bardzo specyficzny charakter. Do czasu przybycia na prawe skrzydło 1. Dyw. L. B., Dtwo 3. Dyw. p. Leg. zabezpieczył rzeck. DZWINOSY przez oddziały ja i i pieszo patrolo-

Na odcinku 17. Dyw. p. przykrotny atak nieprzyjaciela na WOLKOLATA-KRYWOSNIKI został odparty ogniem artylerji.

3. Dyw. p. Leg. obsadza linje rzeki DZWINOSY POGOST-KRYWOSNIKI-

17. Dyw. p., do której z rozkazu Armji, w celu potężnienia sił dywizji, przyłączona została Gr. Gen. KUCZEWSKIEGO wzmocniła odcinek od KRYWOSNIKI do WOLKOLATKI i dalej jak wczoraj. Na lewym skrzydle odcinka 17. Dyw. p. Dtwo Dyw., w celu wzmocnienia tego odcinka, zarządziło wzmocnienie go przez oparcie o rzekę USŁJE (USŁANKA).

Na odcinku 6. Dyw. p. w ranach bojach dnia 24/V w rejonie WOLKOLATA 11. Bryg. p., rzuciwszy do kontrataku haen saturawy i komp. Techn. 20. p. p., nie tylko utrzymała się na pozycji do godz. 6-ej rano, lecz rozbiwszy oddział nieprzyjacielski granatami ręcznymi, scigala go na przestrzeni 9 km., cofając się dopiero na rozkaz Dtwo Dyw. celem dania odpoczynku oddziałom. Oddziały nasze w rejonie WOLKOLATA-BOJARY. Oznaczona linja w rozkazie Op. N° 25 6. Dyw. p. obsadziła swojemi oddziałami dopiero dnia 25/V.

I.

AKCJA BOJOWA ZA DZIEŃ 25 MAJA.

1) Rozkazy Operacyjne.

Rozkazem Dtwo Frontu N° 5514/III, wobec zgrupowania się znacznych sił nieprzyjacielskich na lewym skrzydle 2. Dyw. p. Leg. oddziały 24. p. p.

cofnęły się na PLESZCZENICE, samierzając uzyskać dawne pozycje kontratakien w kierunku na SKUPLIN-ZAMOSZE-, Dtwo Frontu zarządza : odcinek pomiędzy rzeka CHA a linja PODWIEJNA-MAŁE NIESTANOWICZE-obejmuje 2.Dyw.p.Leg.i stara się te linje mocno utrzymać aż do ukoniecznienia koncentracji grupy pod LOGONSKIM

Rozkaz Dtwo Frontu N°5515/III wyjaśnia że projektowana jest przez Nacz. Dow.akcja ofensywna w wielkim stylu,wobec czego zadaniem 1.Armji jest ,zajmijac aktywnie obecna linje,umozliwic Dtwo Frontu zebranie do ofensywy rezerw.Szczegolnie slabe miejsce styku 1.Armji z 4.jest bardzo wazne,.

Rozkazem N°5523/III Dtwo Frontu jeszcze raz zwraca uwage na lacznosc z lewym skrzydlem 4.Armji a wobec pomyslniej akcji 2.Dyw.p.Leg.na ZAMOSZE-SKUPLIN i po osiagnieciu rzeki CHA Dtwo 1.Armji wydzieli rezerwe sa prawem swoim skrzydlem od 1.Dyw.L.B.

Z MINSKA LIT.do dyspozycji 6.Dyw.p.wysłana zostala 9.Bat.6.p.a.c.(rozkaz frontu N°5521/III)

Rozkazem Dtwo Frontu N°5527/III zostalo zarzadzono,azehy stala lacznosc na wewnatrznych skrzydlach 1.i 7.Armji w rejonie jez.BATOKYNO-jez.MIADZICZ bylo bezwarunkowo utrzymywane i zabezpieczone przez wydzielenie rezerwy .

Rozkaz Dtwo Frontu N°5528/III zarzadzal na 26/V o swiecie uderzyc VIII.Bryg. na PLESZCZENICE i rownoczesnie 1.Dyw.L.B.uderzyc na PLESZCZENICE-OKCLOWO, poniewaz 24.p.p.cofnal sie z PLESZCZENICY w kierunku poludniowym,a oddzialy VIII.Bryg.sajmaja linje PUKYRA-CHOTEN.

2) Przebieg bojev dnia 25/V.

Na oclym froncie utarozski z nieprzyjacielem,ze strony nieprzyjaciela dzialaja :5,29.Dyw.sow.,37.Bryg.13-iej Dyw.,56. 11.Dyw.sow.4.p.Hazdy,4.Dyw., 15.Dyw.Kaw.,53.Dyw.,Bryg.48-iej Dyw.i 6.Dyw.w rezerwie w rejonie PLISSA. Pulki 500,111,44,i 45 w sile 2000 bagnetow atakowaly II.Bryg.L.B.pod KUPFER-HAMMER i m.KONOTOPKA .

II.Bryg.L.B.pod naporem przewasajacych sil nieprzyjacielskich ,ponimo kontratakow,zmuszona byla cofnac sie na linje ZAWISZYNO-BUDZINICZE-LUDWINO WO.

I.Bryg.L.B.obsadzila linje SKORODY-BOL.NIESTANOWICZE i skonstatewala wycofywanie sie oddzialow 24.p.p.z PLESZCZENICY na LOGONSK.3.Dyw.p.Leg.cofnela sie na rzeka DEWDNOCSE-POGOST -KRYWOSNIKI-NOWO SICLKI-NEWINJANY-KOLJENO zas wlasna artylerja ocnym ogniem rozbila nieprzyjacielskie tabery w m. SAKOWICZE .Na odcinku 17.Dyw.p.nieprzyjaciel prowadzil silne ataki na WOL-KOLARKE,wprowadzajac w boj 2 pulki piechoty,lewe skrzydlo wlasnych oddzia-

lew cofnęło się na KRZYWICZE-OSOWO-GORODYSZCZE-lecz bez łączności z
6.Dyw.p.Dtwo 17.Dyw.p.objął tymczasowo ppłk. PADEAK -
JELNICA.
6 Dyw.p. obsadziła linje NOWKI- PUDOWNIKI-OZARKI-zachodni brzeg jez.
BAZRYN i STARY MIADZIOŁ włącznie.

3) Stan moralny oddziałów 1. Armji.

Ze względu na niestanną sytuację oddziałów such bojowy osłabił, szczególnie zaś odporność na odcinku 17.Dyw.p. bardzo zmalała, wobec czego Dca 1. Armji wydaje rozkaz poufny do Dow. Dywizji za N°612/III celem pomyślenia zarządzeń w dywizjach w następujących sprawach:

a) podniesienie dyscypliny wojskowej w oddziałach przez zaprowadzenie większej kontroli na tyłach, przez wystawienie posterunków kontrolnych, których zadaniem było regulować ruch na linii etapowej dywizji i kontrola przechodzących poza wyznaczoną linię, b) zabezpieczenie skrzydeł grup i odcinków nie było w dostatecznej mierze uwzględnione przez co bolszewicy łatwo wdzierali się klinem w nasze linje, powodując przerwy w łączności sąsiednich oddziałów; należało zatem wydzielić rezerwy lokalne za własnym skrzydłem, które miały natychmiast slikwidować powstałe przerwy, c) zwrócenie większej uwagi na łączność, szczególnie łączność bojową, gdyż jeden oddział atakował lub cofał się nie zawiadamiając o tem sąsiedniego i w tym celu należało używać oddział kawalerji dywizyjnej, d) wykonywanie kontrataków jako jedyny środek aktywnej obrony. Dopuszczalne Dtwo Frontu nie sgrupowało dostatecznych rezerw dla wykonania ogólnego kontrataku; front 1. Armji mógł być utrzymany tylko dzięki aktywnej walce obronnej przy pomocy kontrataków. Doświadczenie w czasie tych bitwań wykazało, że 8.Dyw.p. Leg. i 1.Dyw. I. B. na dłuższą trzymały swoje odcinki, dzięki paralizowaniu ataków bolszewickich. Dzięki doświadczeniu oddziałów przeciwnika, a w swoich szeregach wywoływał panikę; w taki niedopuszczalny sposób zachowała się 8.Dyw.p., dzięki czemu została rozbita zupełnie. e) Wykonywanie wywiadów, na tyły nieprzyjacielskie miały zarządzić poszczególne Dyw. w swoich odcinkach. f) Jednocześnie Dow. Dyw. miały zarządzić wypakowanie środków technicznych, w celu uniemożliwienia posuwania się bolszewikom przez psucie mostów, poleceń telegraf. i telefon. i psucie na tyłach bolszewickich.

Dotychczasowe wiadomości o nieprzyjacielu wskazywały, że wamy jeszcze do czynienia z Arzjami (Syberyjczycy, Ghinczycy), popędzanymi do walki za pomocą karabinów maszynowych. Wykazano zatem z naszej strony dużą od-

persoń i inicjatywy w obronie miało dać niezbędną przewagę faktyczną nad licznymi hordami nieprzyjacielskimi.

II.

AKCJA BOJOWA ZA DNIEN 26 MAJA.

1) Rozkazy Operacyjne.

Depesza Nacz. Dow. 5438/III poślana przez Dtwo Frontu za N°5518/III wskazuje, że zgodnie z organizacją bolszewicka, dyw. ich liczy 2500 - 6000 bagn. mając 3 brygady po 2 pułki. Pułk liczy 400-1000 bagn. Artylerja i kawalerja w tym samym stosunku do piechoty.

Rozkazem Dtwo Frontu N°5614/III podczas pncerny "DANUTA" został przydzielony do dyspozycji 1. Armji. Rozkazem Dtwo Frontu N°5610/III jedna komp/1. Baonu Czołgow przydzielona została do 1. Armji dnia 26/V odeszła z WILNA do HOŁODECZNA.

Dtwo 1. Armji wydało rozk. Op. N°26 - 615/III który głosi : 1) lewe skrzydło 4. Armji cofnęło się z PLESZCZENICY w kierunku południowym, 1. Dyw. L. B. obsadziła linje SKORODY-BOL. NIESTANOWICZE - NIESTANOWICZE BUDKYNICZE - solw. LUDWIHOWO - CHODAKI - Nieprzyj. nielkie ataki na lewym skrzydle 17. Dyw. p. wywołały cofnięcie tego skrzydła do GORODYSZCZE - OSSOWO - m. KRZYWICZE. 2) Na lewym skrzydle uderzy VIII. Bryg. p. dnia 26/VI o godz. 6-ej rano z rejonu KOZYRY-CHOTYN (na północ od LOGOJSKA, na PLESZCZENICY), kryjąc prawe skrzydło na KRUPINIEC. 2 Dyw. p. Leg. wesprze ten atak energicznym uderzeniem przez KOZINIEC na SOKOŁOW. 1. Dyw. L. B. atakuje równocześnie na PLESZCZENICE - OKOŁOWO 3) wobec tego : a) 1. Dyw. L. B. poparta przez prawe skrzydło 3. Dyw. p. Leg. najmie w łączności zatakującymi oddziałami 4. Armji linje rzeki DOWDHOBA i następnie PLESZCZENICE - OKOŁOWO. b) 3. Dyw. p. Leg. utrzyma obecną linje obrony i wydzieli możliwie silną rezerwę na lewym skrzydle w rejonie DOLHINGWA (ta jmniej 3 samochody ciężarowe przygotować dla przerzucenia tej rezerwy) c) 17. Dyw. p. i 6. Dyw. p. w ściślejszej łączności utrzymują bezwarunkowo o ile potrzeba przez kontratak linje WOLKOLATKA - NOWIKI - jez. BATORYN, pozostając nadal w ściślejszej łączności. Zamknięcie rejonu pomiędzy rzeką NAROCZ i rzeką SERWECZ jest bezwzględnie konieczne z przyczyn, które oficer oddając ten rozkaz wyjaśni. 6. Dyw. p. tworzy klanre pomiędzy jez. BATORYNO i 1. Armją, która ta klanra musi być bezwarunkowo utrzymana.

Wobec zagrożenia się niespodziewanego 17. Dyw. p. na wskazana przez nią sama linje WJAZMN - RYBCZINA - SŁOBODA - SKOBIN - NOWO SIOLKI - RZECZKI BALABZE

Dtwa 1. Armji wydało rozkaz Op. N° 37-619/III, o godz. 11.30 treści następującej: a) 17. Dyw. p. cofa się w południowym kierunku i, otrzymawszy rozkaz o osiągnięciu z powrotem, o ilepóstrzeża kontratakując linje SUTOKI-wł., rzeka SERWECZ-do MANISZKI, BOSEWICZE, OTKUP-JACKIEWICZE-MORGI-RUSAKI-wyl. i utrzymanie tej linji w łączności z 3. Dyw. p. Leg. i 6. Dyw. p. M. P. Dtwa 17. Dyw. p. KURZENIEC, b) 6. Dyw. p. zajmie w łączności z 17. Dyw. p. linje RUSAKI-wł. BONDABRUSSY-do jez. MIASTRA, pewnie zamykając przejście pomiędzy jez. NAROCZ i RUSAKI wł. M. P. Dtwa 6. Dyw. p. TALUC. c) 3. Dyw. p. Leg. zagnie swoje lewe skrzydło wzdłuż rzeki WILJI i obejmie odcinek aż do SUTOKI (ujście SERWECZA wyl.), trzymając możliwie silną rezerwę za lewym skrzydłem i utrzymując prawym skrzydłem łączność z 1. Dyw. L. B. M. P. 3. Dyw. p. Leg. - STARZYŃKI, d) zajęcie wskazanej linji przez 17. Dyw. p. poperają pfenzywnie 3. Dyw. p. Leg. w rejonie DOŁHIE NOWO i 6. Dyw. p. w rejonie RUSAKI.

Rozkazem N° 626/III Dtwa 1. Armji zarządziło ażeby 17. Dyw. p. unocniła przyczółek mostowy w SERWECZU i przeprowadziła ^{aktywna} silną obronę takowego, zaś dnia 27/V o świcie zajmie linje WOLKOLASKA-BOROWIKI-NEWJERY-JELNICA (wszystkie miejscowości włącznie), 6. Dyw. p. zajmie dawną linje JELNICA-wł. -NOWIKI-STARY MIADUOL zaś 3. Dyw. p. Leg. od WOLKOLASKA wyl. i dalej jak przedtem.

W nocy dnia 26/V o godz. 24-ej został wydany rozkaz Op. N° 28-634/III, regulujący linje obrony z powodu cofnięcia się 17. Dyw. p. i uderzenia bolszewików na lewe skrzydło 4. Armji, treści następującej: 1) dnia dzisiejszego, na skutek wydanego przez 17. Dyw. p. rozkazu cofania się i obchodzenia przez nieprzyjaciela prawego skrzydła 1. Armji, dywizje cofnęły się na linje: a) 1. Dyw. L. B. i 3. Dyw. p. Leg.: wzdłuż rzeczki SLIZIANKI-rzeka ILLA-WŁADYKI-KORYTENICKOWALE-wyl., b) 17. Dyw. p. KOWALE-wł. SOSENKA-rzeka WILJA-SUTOKI-rzeka SERWECZ-MANISZKI-JACKIEWICZE-MORGI i RUSAKI wyl., c) 6. Dyw. p. utrzymała swoją dawną linje. Do WILJEJKI przychodzi Komp. Czolgów. Na prawym naszym skrzydle VIII. Bryg. p. (4. Dyw. p.) dzisiaj tano wyparła oddział konnicy z m. PIESZOCZENICY, który uciekł w popłochu, zostawiając 2 działa. 2) W ślad za tym N° 623/III jutro dnia 27/V dywizje zajmą co najmniej poprzednie pozycje: a) 1. Dyw. L. B. z dnia wczorajszego, wydzielając w miarę potrzeby 1 bryg. jako rezerwę za prawym skrzydłem, b) 3. Dyw. p. Leg. rzeka DEWINOZA-MILCZA-WOLKOLASKA-wyl., c) 17. Dyw. p. WOLKOLASKA-BOROWIKI-NEWJERY-JELNICA wszystkie miejscowości włącznie, d) 6. Dyw. p. JELNICA-wł. -NOWIKI-STARY MIADUOL-wł. Nowa linja rozgraniczająca pomiędzy 3. Dyw. p. Leg. a 17. Dyw. p. biegnie dla 3. Dyw. p. Leg. włącznie KOWALE-CHARKI-MIKULINO-KRUPNIKI-OSINKOSKO-inne bez zmiany.

2) Przebieg bojów dnia 26/V

Nieprzyjaciel dnia 26/V o świcie silnie zaatakował lewe skrzydło 17.Dyw. p.wzdłuż toru kolejowego w kierunku na GARDYBUDZE-OSSOWO oraz na KESŁO-CZE oraz usiłował okrążyć prawe skrzydło 1.Dyw.L.B. Na odcinku 3.Dyw.p. Leg.wszystkie ataki nieprzyjacielskie odparte z dużymi stratami dla wroga. Wskutek samodzielnie zarządzonego przez 17.Dyw.p.cofnięcia się w kierunku południowym na wskazane przez nią same linje WJANY-rzeki BALASZY, 3.Dyw.p.Leg/ i 1.Dyw.L.B.zaatakowana na prawym skrzydł. cofnęły się na linje rzeki SZYBIANKI i WILJI.Dtwo 17.Dyw.p.cofnęło się na st.WILBKA i stamtąd zawiadomiło Dtwo 1.Armji o dokonanej akcji, o godz.10-ej.Dca Armji nakazuje przez telefon powstrzymać cofnięcie się 17.Dyw.p.na linji rzeki SERWOCZ-JACKIEWICZE-MORCI i natychmiastowe udanie się Dtwo 17.Dyw.p. do m.KURZENIEC.O godz.11.30 Dtwo 1.Armji wydaje rozkaz Op.N°27.nakazujący zajęcia wskazanej linii.Wieczorem dnia 26/V wobec otrzymanych wiadomości ze 3.Dyw.p.Leg.i 1.Dyw.L.B.cofła się bez kontaktu z nieprzyjacielem jedynie na skutek alarmujących wieści z Dtwo 17.Dyw.p., Dtwo 1.Armji o godz.14-ej wysłała rozkaz za N°686/III kontrataku na dzień 27/V,a następnie rozkaz Op.N°28-634/III o godz.24-ej, celem zajęcia wskazanej linii,sktorej Dtwo Armji zamierzało rozpocząć w łączności z prawym skrzydłem tworzącej się Armji Rezerwowej i formowana Grupa Gen.SKIERKIEWICZA na lewym skrzydło 4.Armji ogólna ofenzywa.Wieczorem dnia 26/V Dywizja zajęła wskazana w rozkazie Op.N°28 linje.Jedynie 6.Dyw.p.dnia tego zajęła tylko prawe swoje skrzydło na linji RUSKI-ZANOSZE-KAWY-MOWIKI-kontrata mając stale oddziały bolszewickie,nacierające na lewe skrzydło 17.Dyw.p. 6.Dyw.p.nie zajęła wskazanej rozkazem Op.N°27 linji,lecz pozostała dnia tego lewym swoim skrzydłem na linji PUDOWNIKI-CZARNI-STARY MI.D.TOL,po zostawiając również M.F.Dtwo w m.BRUSZY.

H.

AKCYJA BOJOWA NA DNIEN 27 MAJA1) Sytuacja nieprzyjaciela.

Na odcinku 1.Dyw.L.B.w dniu 27/V rozlokowane były dywizje i oddziały 5, 29,27.Br.,36,11,4 p.kaw.,4,15 Kaw.,w rezerwie 6.Dyw.a także dalsze rezerwy 18.i 54.(nie spraw.)Dzień 27/V przeszedł w niesnacznym utarczaniu i patrolowaniu przedpola.

2) Sytuacja własnych oddziałów:

Na prawym skrzydło 1.Armji formowała się Grupa Gen.SKIERKIEWICZA a pulki 6

61 i 62 i 1.p.Szwolzerow koncentrowaly sie w rejonie LUCHONSKA-NOWA HAJ-
NA do uderzenia na CHOTAJEWICZE i PLESZCZENICE. Linja bojowa 1.Armji
przebiegala :a) 1.Dyw.L.B.rzeka SLIZANKA na polnoc od RUDNI-rzeka ILJA-
do WLADYKI wyl., obsadzajac do ujcia rzeki TAJWA Wilenski pulk, do wysokos-
ci DWOR JANOW-Minski pulk, II Bryg.L.B.dalej do WLADYKI wyl.1.Dyw.L.B.
wystawia placowki w m.RU DNIA i m.JAKUBOWICZE i utrzymuja lacznosc z 4.
Armja przez Dyon Komnych Strzel.z m.RASKOWICZE i m.JAKUBOWICZE.Sztab 1.
Dyw.L.B skierowany poczatkowo do m.PALESTYNA przeszedl nastepnie do dworu
ZALUSKA na wsch.od m.ILJA. b) 3.Dyw.p.Leg.obsadzala linje WLADYKI wl.
KORYTNICA-BEZWODNE-(8.p.p.Leg.), KOWALE-GRAZNICA-SOSENKA-rzeka WILJA-SUTO-
KI (9.p.p.Leg.) majac 7.p.p.Leg.w rezerwie m.BOJARY.M.P.Dtwa 3.Dyw.p.Leg.
m.ILJA c) 17.Dyw.p.zajmowala linje od SUTOKI wyl., dwor SERBECZ, rzeka SER-
WECZ-dwor KLESIN-BJORKI-PASZKOWSZCZYNA-(34.Bryg.), przeciecie toru przez
st.KRYWICZE-KNYAGININ-WYGALOWICZY-SITNIKI-SWATKI wyl.(33.Bryg.)Dtwa Dyw.
w m.KURZENIEC.Rezerwa Armji w rejonie GRYCZKI-CHOLOPKI-II/64.p.p., na st.
WILEJKA 2 pociagi pancerne i 1 komp.1.Baonu Czolgow. d) 6.Dyw.p.na linii
SWATKI wl.NOWIKI-PUDOWNIKI-jez.BAPURYN-STARY MIADZIOLE-jez.MIADZIOLE, obsa-
dzajac od SWATKI do wysokosci KALINOWKA przez 20.p.p.od KALINOWKA do MIA-
DZIOLE przez 12.p.p.Dtwa Dyw.w H.BRUSZY.

3) Przebieg akcji bojowej dnia 27/V.

1.Dyw.L.B.nawiazala lacznosc swem prawym skrzydlem z 1.p.Szwolw m.CHOTA-
JEWICZE-PLESZCZENICE na odcinku 1.Dyw.L.B.spokojsDyw.zabezpieczajac lin-
je rzeki ILJI i SLIZANKI przygotowuje sie do akcji bojowej przez BORKI i
BOROMAJA.Na odcinku 17.Dyw.p.pod naporem nieprzyjaciela cofnely sie po-
czatkowo ku wsi NIWKA(przy torze kol.) jednakze wsparte rezerwami zajely
szereg wskazanych wyzej wsi przed ostatnia linja wlasnego frontu.
Pociag pancerny "BORUTA"dzialajac w rejonie st.KIEWICZE otrzymal 2 pocis-
ki, straty 1 szereg.zabity i 5 rannych.

O.

PRZYKOTOWANIE DO KONTROFENZYWY I ZMIANA DOWODSTWA 1.ARMJI.

Dzien 27 maja, kiedy uporządkowane po cofnieniu sie w glab nasze oddzialy
mialy moznosc odetchnac i znova ~~z~~ sila uderzy na wroga;ktory zbyt pos-
piesznie odlaczyl sie od swej bazy i przez to utracil sila napiecia jest
znamiennym dniem przelomowym na odcinku 1.Armji, od ktorego rozpoczyna sie
ich aktywna dzialalnosc.

Od dnia 28/V rozpoczyna sie 2-ga faza operacji ofenzywnych na odcinku 1.

Armji (o czym w następnym sprawozdaniu).

Początkowa akcja ofensywna w dniach 28 do 30 maja wykazała, że 1. Armja nie utraciła swojej sily bojowej, że dostatecznym był jeden dzień względnego odpoczynku po dwutygodniowych bojach i szalonym przemarszu, a ugrupowane wojska nasze ruszyły naprzód, łamiąc wroga, biorąc zdobycz znaczna i licznych jeńców i zajmując tracony teren. Oddziały 1. Armji, które zdawało się utraciły swą wartość bojową przescigaly się w brawurze z sąsiednimi oddziałami i nie znając zmęczenia, parły wroga przed sobą, wciąż naprzód.

W tym właśnie okresie dnia 30 maja Dow. 1. Armji Gen. Por. MAJEWSKI zostaje przeniesionym na stanowisko Dow. 7. Armji do WILNA, a Dow. 7. Armji Gen. Por. ZYGADŁOWICZ obejmuje stanowisko Dow. 1. Armji.

(Załącznik N°17).

Szkice Sytuacyjne

III. DOŚWIADCZENIA Z BOJÓW.

Doświadczenia ostatnich walk na odcinku 1. Armji wykazały, że nieprzyjaciół nie uderza szerokim frontem i zamkniętym związkiem swoich oddziałów, lecz grupami wzdłuż drogi i szos. Nasza taktyka bojowa, polegająca na zamykaniu całego frontu i celem za tem idzie rzucaniu w pierwszą linię wszystkiój sily, obla-
biała nas na całym froncie, co umożliwiło nieprzyjacielowi na dość częste skuteczne uderzenia na nasze skrzydła, które miały zazwyczaj drogi lub szosy i przerywał je, z powodu braku z naszej strony rezerw.

Wzajemne zale i skargi D wództw sąsiednich oddziałów na brak łączności na chwile nie ustają. Wylanie się więc logiczna była odpowiedź na taktykę nieprzyjaciela jego własnym sposobem walki, a więc uderzenie jak młotem wzdłuż ^{drog} ~~grup~~ szos, przy czem łączność nie wanna ustawać.

Jasnym jest jednak, że w wielkich walkach musza mimowoli pozostawać wolne przestrzenie, do aktywnego działania nie odpowiednio, można je jednak uczynić niedostępnymi dla przeciwnika przez zamknięcie tychże czy to ogniem krzyżowym, sąsiadujących ze sobą oddziałów, czy też w ostateczności przez pchnięcie w owe luki, znajdujących się w tyle rezerw.

Właściwym związkiem z sąsiedem powinna być rezerwa, znajdującą się tuż za skrzydłem lub schodami na zewnątrz skrzydła.

To też oddziały, wchodzące do składu 1. Armji, w okresie dnia 14 do 27/V włącz-
nia, nie znajdując oparcia żadnego na skrzydłach oraz nie mając rezerw, które by były w stanie na czas kontratakami zatrzymać przeważające sily nieprzy-
jaciela, zmuszone były cofać się do tej chwili, gdy skrocily front z 210 km.

do 80 km. a obsadzające je oddziały mogły wystarczające rezerwy, niezbędne do decydującej kontrofensywy.

IV. POCHWAŁY.

W rozkazie N°13 Dtwo 1. Armji z dnia 29/V zostały umieszczone następujące pochwały:

1) W dniu 8/V b.r. oddziały 1. Dyw. L.B. i 8. Dyw. p. dokonały wypadu na KAMIEN i BIEBOJE-NIEMIROWO z równoczesną działalnością patroli przez DZWINIE i na WOLOBOJECIE. Dzięki energii, odwadze i stanowczosci dowódców i żołnierzy, wszystkie oddziały rywalizowały ze sobą w dokonaniu zadania i mimo trudnych warunków terenu umocnionego i wielkiej czujności ze strony nieprzyjaciela, wypad przyniósł oczekiwane rezultaty.

Wszystkim oficerom i szeregowcom, przyjmującym udział w akcji tej wyrażam na pochwałę. Specjalnie podkreślić muszę działalność mjr. BIEBARTYNSKIEGO przy zajęciu KAMIENIA, brawurowe zachowanie się oddziałów II./30. p. p. pod dowództwem kpt. MINKOWSKIEGO, który przełamał obronną linię bolszewicka JAKOWKA RUSZCZYNIKA-GRIBOWSKA. Mimo kontrataków nieprzyjacielskich posunęły się dalej w głąb i wysłały patrole aż do KRASNOJ, poczem powróciły na przedwypadek we stanowiska, przeprowadzając znaczny zdobycz.

Konowie Dowódcy Dywizji zechcą ze swej strony rozkazanie dywizji wyróżnić oficerów i szeregowych, którzy się szczególnie odznaczyli.

/-/ MAJEWSKI

Doc. i Gen. Por.

Uznając bohaterstwo walk stoczonych w dniu 17 i 18 maja pod wodzą Gen. Ppor. BERBECKIEGO przez 3. Dyw. p. Leg. i podporządkowaną mu chwilowo II. Bryg. Dyw. L. B., dzięki którym ataki przeważających sił nieprzyjacielskich, skierowane na prawe skrzydło 1. Armji zwycięsko odbił prof. HACHELNEGO WEDZ o szczególne uszanowanie z tego w skutkach tak doniosły czyn orężny.

W odpowiedzi na mój meldunek upoważnił mnie HACHELNEGO WEDZ do wyrażenia Gen. Ppor. Leonowi BERBECKIEMU, dowódcy 3. Dyw. p. Leg. oraz II. Bryg. L. B. za świetnie przeprowadzoną obronę, zgodną z najpiękniejszą tradycją oręża Polskiego, najwyższej pochwały w imieniu Służby Ojczyźnej.

Rozkaz ogłosić w podległych mi Armjach.

/-/ SIEPIŃSKI

Generał Pront i Doc. Prontu

V. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA OKRESU DZIAŁAŃ NA ODCINKU I. ARMIJ.

Z dnia w sercu nocy naswidniały, że w nocy, pochodzący w skład 1. Armii, wykonali trudne, lecz szczerze zadanie, jakie w walce przypadało żołnierzom Polakom.

Między dniami 14/V b.r., nawała bolszewicka, która w nocy 13/V, w przeważającej części, runęła na oddziały 8. Dyw. p. i 1. Dyw. L.B., stojące na froncie - dzielnie nasze pułki tych dywizji, dzielnie zmierzyły się z wrogiem, dając mu należyty opór.

Gdy na północnym odcinku 1. Armii 9. Dyw. p., powstrzymywała napor nieprzyjaciela, 1. Dyw. L.B. w całonocnym boju pod BIAJAMI następnie pod PISZCZKAMI pod osobistym dowództwem Gen. por. BIAŁECKIEGO, powstrzymywała napor coraz to świeżych sił bolszewickich, dając morderczą podległość 3. Dyw. p. Leg. do r. BERNINY. Następnie spokojnie i dotkliwie w skutkach dla nieprzyjaciela cofnęła się. W kroku powstrzymując napor nieprzyjaciela 1. Dyw. L.B. świadczy, że męstwo i hart bojowy tej dywizji przesłały historię do tradycji oddziałów żołnierskich kresowych.

Od dnia 16 maja przybywa na linię bojową pułk 3. Dyw. p. Leg. do bohaterstwa w obronie KUBIŁCZ przez 7. p. p. Leg., inne 2 pułki Legionowe 8. p. p. i 9. p. p., zajmując linię rzeki górnej BERNINY wspólnie z 1. Dyw. L.B. odciążają linie na ataki bolszewickie. Bohaterska obrona przez 3. Dyw. p. Leg. i 1. Dyw. L.B. przeprowadzone przez rzekę BERNINĘ dała możność powstrzymania przeważających sił bolszewickich na tej linii, rozbiła ich rozprawę ofensywną, wyrządzając im ogromne, trwałe straty.

Pod nieustannymi uderzeniami coraz to nowych sił bolszewickich, bronie oddziały 1. Dyw. L.B., 3. Dyw. p. Leg. DOBYSZC i PARANJANOWA, w rejonie których koncentrowały się oddziały 17. Dyw. p. i XI Bryg. 5. Dyw. p.

Utrzymując stale łączność z 1. Armią i wzajemnie wspierając się, odchodziły dywizje na nowe pozycje, przyczyniając nacierającemu przeciwnikowi w jego szeregach ogromne straty. W tej trudnej sytuacji dla 1. Armii, aktywne oddziały w 6. Dyw. p., działające na jej lewym skrajnie, przyczyniły się do osłabienia natarcia bolszewickiego. Od pierwszego dnia przybycia oddziałów 6. Dyw. p. na lewe skrajnie 1. Armii w dniu 20/V, rozpoczęła wypady na grupujące się oddziały bolszewickie na przedpolu pod DUNILOWICZAMI i BAWRUKANIE a w czasie defansy się 8. i 17. Dyw. p., pozostawiona sobie,

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

605
140

mają walecznie 2 pulki jak XI Bryg. z nadzwyczajnym meandrem i własnymi żołnierzami; pulkowi Krakowskiemu brawura, czyniąc nieustanne wypadki na tyły nieprzyjacielskie, przez 3 dni utrzymała napor sil bolszewickich pod BOJARAMI, przyczyniając się do ustalenia linii oporu na odcinku 1. Armji. W walkach tych 12. i 20. p.p. a szczególnie Baon Szturmowy i ich Dcy okryli się chwalebitnego żołnierza.

Pod temi niesłabnącymi z naszej strony razami, w dniu 29 maja nieprzyjacieli pod naporem przemęczonych fizycznie, lecz silnych duchem naszych oddziałów zachwiał się i pomimo otrzymanych posiłków nie mógł się już oprzeć naszej sile bojowej.

VI. SPRAWOZDANIA DYWIZJI.

Sprawozdania 1. Dyw. L.B. (załącznik N°18) i 17. Dyw. p. (załącznik N°19) załącza się.

8. Dyw. p. będąca w składzie Armji Rezerwowej i 3. Dyw. p. Leg. i 6. Dyw. p. pomimo trzykrotnych urgensów dotychczas sprawozdan swoich nie nadślały.

Za zgodność:

DOWÓDZTWO 1. ARMJI

/s/ MAJEWSKI.

DOWÓDCA I GEN. POR.

Wojciechowski
do dnia 18/5 1920

J. Wójcik
od dnia 19.5. 1920.

OTRZYMUJĄ:

Adjutantura Generalna Naczelnego Wodza	1	egzempl.
Naczelné Dowództwo Oddziału III	1	"
" " " " " Sekcja Hist.	1	"
Dowódca 1. Armji Gen. MAJEWSKI	1	"
Były Szef Sztabu 1. Armji plk. NIENIEWSKI	1	"
Szef Sztabu Mjr. KUBIN	1	"
Kwaternistrz Gen. WROBŁEWSKI	1	"
Oddział I. II. III. IV. i V.	5	"
..... Razem	12	"

UWAGA.

Wszystkie wymienione wyżej załączniki wysyła się wyłącznie do Sekcji Historyczno-Operacyjnej Oddziału III Naczelnego Dowództwa oraz akta oddziału III. Dłwa 1. Armji za czas od dn. 31/III 1920 do dn. 30/V 1920:

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH

ADJUTANTURA GENERALNA

WARSAWA

L. Dz. 4174, dnia 22/VII 1920 r.

załącz. Wydział

SPIS AKTÓW ODDZIAŁU III. DTWA I. ARMII ZA CZAS OD DNIA 31/III DO DNIA 30/V 20

WPISY.

Od władz wyższych	1
Rozkazy Op. Nacz. Dow.	2
Rozkazy Op. natury 2. rzędnej od Nacz. Dow.	3
Komunikaty Nacz. Dow.	4
Od władz równorzędnych i władz nam niepodległych	5
Meldunki od władz niższych: ..	6
1. Dyw. Lit. Biał.	7
3. " Leg.	8
8. " Piech.	9
1. Brygada Jazdy	10
Awiacja	11
Służba łączności	12
Oddział I.	13
" II.	14
" IV.	15
" V.	16
Od wydziałów Dow. I. Armii ..	17
Karty służbowe	18
Rozkazy Sztabowe	19
17. Dyw. piech.	20
Lotysze	21
6. Dyw. piech.	22
Grupa Gen. MŁACHOWSKIEGO ..	23
Dowództwo Frontu	24

WYPISY.

Do władz wyższych	1.
Rozkazy Op. własne	2
Rozkazy Op. natury 2. rzędnej do niższych Dow.	3
Meldunki syt. (zał. się dzienniki op. i marszowe od niższych dtwa. ..	4
Do władz równorzędnych i nam niepodległych	5
Do władz niższych	6
1. Dyw. Lit. Biał.	7
3. " Leg.	8
8. Dyw. piech.	9
1. Brygada Jazdy	10
Awiacja	11
Dyslokacje	12
Oddział I.	13.
" II.	14
" IV.	15
" V.	16
Do wydziałów Dtwa I. Armii	17
Karty Służbowe	18
Rozmowy Hughesowe	19
17. Dyw. piech.	20
Lotysze	21
6. Dyw. piech.	22
Dowództwo Frontu	23